

„Na, kréta az nincs”

Oktatás és politika a 21. század Magyarországon

(Munkatársunktól) „Na, kréta az nincs” – mondta nevetve egyik ismerősöm, aki az állami iskolák fenntartásáért felelős Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) munkatársa. Magyarországon a KLIK nem csak az ellenzék állandó kritikájának tárgya, hanem a túlközpontosított, helyi kezdeményezéseket megfojtó állami bürokráciának, az értelmetlen hatalomkoncentrációnak, és egyáltalán mindennek, ami a polgárok számára ellenszenvesnek tűnhet a 21. század Magyarországon.

Az oktatás egész Európában válságjelenségekkel küszködik – Ausztriában ezt nem kell senki-
nek sem hosszasan magyarázni –, mindazonáltal Magyarországon a drasztikus forráskivonás és a humán erőforrások megcsappanása együttesen az átlagosnál súlyosabb helyzetet idézett elő. Noha Orbán Viktor miniszterelnök a közelmúltban hangsúlyozta, hogy „valóban a fiatalokon fordul meg az ország sorsa”, a költségvetési tételekben nem tükröződik ez a világos álláspont. Miközben az OECD-országok 2015-ben átlagosan 10.220 dollárt költöttek egy-egy tanulóra az általános iskolától a felsőfokú oktatásig tartó útiára, addig Ausztriában 13.189, Magyarországon pedig 5564 dollár volt ez az összeg. Az iskolára fordított állami költségvetés csökkentése nem a jelenlegi kormány találmánya: 2008 és 2010 között (a szocialista kormányok alatt) reálértéken 11%-kal, míg a 2010–2012-ben, a hivatalba lépő Orbán-kormány alatt újabb 13%-kal csökkentek az oktatásra fordított költségek.

A kormány ezzel szemben azzal érvel, hogy Magyarország 2015-ben már a GDP 6,14 %-át fordította a teljes oktatási rendszer finanszírozására, ami a fejlett országokban kívánatosnak tartott 6 % fölötti arány. Az egy tanulóra fordított összeg az elmúlt években 592.000 Ft-ról 691.000 Ft-ra nőtt. Pozitívumként kommunikálják azt is, hogy az OECD-átlaghoz képest a magyarországi gyermekek számítógéphez jutási esélye lényegesen jobb.

Az oktatásban a legfontosabb tényező azonban nem a pénz, hanem a tanár. Az oktatók fizetése oly mértékben lemaradt a kívánatostól, hogy a kormány 2013-tól kezdve egy több lépcsőben végrehajtandó béremelésre szánta el magát, amely jelenleg is folyamatban van. A mérleg másik serpenyőjébe került viszont a kötelező óraszám felemelése, az iskolában kötelezően eltöltendő idő meghatározása (heti 32 óra) és a túlóráért, továbbá a helyettesítésért kapott pótlékok eltörlése. Ráadásul az újonnan bevezetett életpályamodell növelte az amúgy is magas adminisztrációs terheket (pl. portfóliók elkészítése). A tanárok átlagéletkora eközben megnőtt, és természettudományos

tárgyakból óriási tanárihiány tapasztalható. Az ellenőrző mechanizmusok viszont kevésbé szolgálják a rendszer megújítását. Az OECD-országokat figyelembe véve, Magyarországon a legkisebb alapfokon a formális oktatási idő. Egy magyar gyerekre 5553 órát szán az állam, míg az OECD-átlag 7570 óra.

További problémát jelent, hogy a leszakadó rétegek egyre kevésbé versenyképes tudáshoz juthatnak. Pokorni Zoltán, a kormánypárt korábbi szakpolitikusa szerint: „A képzés egy részét nem a közintézmények biztosítják a gyerekek számára, hanem a szülők veszik meg a piacon. Így még szép, hogy nyílik az olló azok között, akik ezt ki tudják fizetni, és azok között, akik nem. Amíg Európában mi adjuk majdnem a legkevesebb közpénzből finanszírozott időt a gyerekeinknek, addig ne csodálkozzunk, hogy a középosztály plusz időt fog venni, és már több esztendeje széthasad a családok anyagi helyzete mentén a gyerekek jövője.”

Miközben a kormány komoly erőket mozgósított a szakképzés modernizációja érdekében, Magyarországon még mindig viszonylag alacsony a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. Pedig Magyarországon egy diplomás munkavállaló fizetése átlagosan a kétszerese egy középfokú végzettséggel rendelkezőnek. Ahogy néhány évvel ezelőtt az egyetemisták tiltakoztak az államilag finanszírozott szakok számának radikális csökkentése miatt, úgy most a közoktatásban dolgozók elégedetlensége borzolja a kedélyeket.

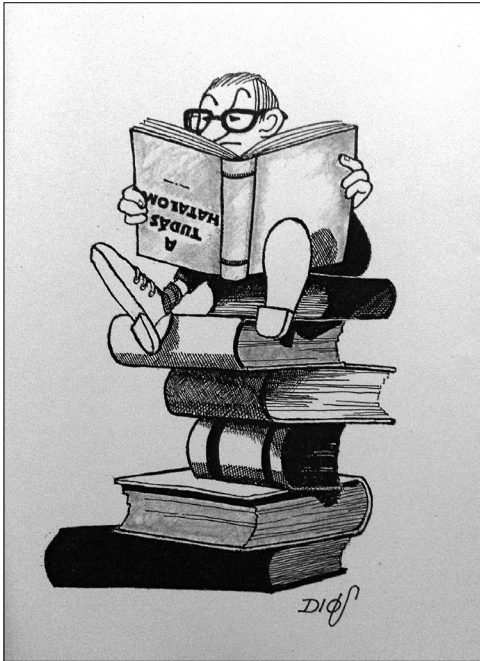
A miskolci Hermann Ottó Gimnáziumból indult elégedetlenségi mozgalom – aminek spontaneitását a kormánypártok erősen kétlik – ma már országos jelleget és a Civil Közoktatási Platformban (CKP) szervezettileg is önálló formát nyert. A CKP követeli az érettségiben bekövetkezett változások eltörlését és a szakképzési rendszer reformjának leállítását. Sürgeti a tanulói terhek csökkentését, a különleges ellátást igénylő gyermekek méltányos ellátását, a roma tanulók szegregációjának visszaszorítását, a tankönyvválasztás szabadságát, a pedagógus életpálya kapcsán bevezetett minősítési rendszer felfüggesztését, a nyugdíjas pedagógusok alkalmazhatóságát, az oktatásfinanszírozás forrásainak biztosítását, hangulatkeltés helyett őszinte kormányzati kommunikációt, összességében új alapokra helyezett közoktatási rendszer kialakítását. A helyzetet tovább bonyolítja néhány oktatásban érdekelt szakszervezet is, amelyek nem tudták becsatornázni saját rendszerükbe az elégedetlenkedőket.

A kormány kommunikációja szerint a közoktatás szakmai kérdései nem oldhatók meg tüntetésekkel, ezért létrehozták a Köznevelési Kerekasz-

talt, ahová több kormányközeli civil szervezetet is meghívtak. A CKP követelései a Köznevelési Kerekasztal is foglalkozik, de előbbi nem fogadja el az utóbbi meghívását, mert „annak reprezentativitása nem biztosított”. A tiltakozók annak ellenére, hogy a felek kerülgetik egymást, érnek el bizonyos sikereket. Így a kormány javaslatot dolgozott ki a tanulók terheinek csökkentése érdekében. Néhány kérdésben a tiltakozók és a kormány álláspontja is egészen közel áll egymáshoz, a megállapodásra még sincs remény. Ilyen például a roma integráció kérdése, ahol Balog Zoltán miniszter vezetésével jelentős lépések történtek (pl. roma szakkollégiumi hálózat kiépítése), de az ellenzéki jogvédők az egyházak speciális pedagógiai igényekre koncentráló szervezetében csak szegregációt vélnek felfedezni. Más kérdésekben viszont (pl. a szabad tankönyvválasztásban) nagyon eltérőek az álláspontok.

Az oktatáspolitikában megfigyelhető viták hátterében jól kivehető politikai ellentétek húzódnak meg. A kormány, amely nem akarja visszaállítani az 1989-es állapotokat, csak kisebb korrekciókra hajlandó. Nem adják vissza az önkormányzatoknak az iskolákat, hiszen az állami fenntartással a rendszerben kialakuló színvonalbeli különbségeket akarták csökkenteni. Kifizetik a KLIK tartozásait és valószínűleg csökkentik a centralizáció mértékét is, pl. az iskolaigazgatók vissza fognak kapni bizonyos jogosultságokat. A KLIK viszont egyelőre marad (?), és a kormány nem hajlandó elismerni, hogy hibázott, ehelyett kommunikációs eszközökkel kezeli a problémát.

A parlamenti ellenzék, amely évek óta nem képes magára találni, reménykedve tekint a tanárok mozgolódására. Közben egykori SZDSZ-es aktivisták részben a menekültek segítése, részben az oktatásban tapasztalható elégedetlenség kanalizá-

lásával újra megtalálták a helyüket és szerepüket a társadalomban. Március 15-én a közoktatás állapotával elégedetlen állampolgárok tüntettek a „Tanítanék” mozgalom felhívására Budapesten, a Kossuth téren. Pukli István, a Teleki Blanka Gimnázium igazgatója egy órás sztrájkot hirdetett, ha a miniszterelnök nem kér bocsánatot a pedagógusoktól. Mi sem áll távolabb ettől a rétegtől, mint hogy elismerje a kormány erőfeszítéseit a nagy elátórendszerek egyébként szükségszerű reformja vagy például a roma integráció területén. Orbán Viktor tréfának nyilvánította az ambiciózus igazgató követelését. A folyamatok vesztese csak a magyarországi oktatás lehet. Ma sokkal messzebb vagyunk attól, hogy egy konszenzuson alapuló, hosszú távú oktatási stratégiával rendelkezzen Magyarország, mint az elmúlt huszonöt évben bármikor.

A Visegrádi Együttműködés 25 éve

Március 2-án, szerda délelőtt ellenére, bőven megtelt a Bécsi Diplomáciai Akadémia százötven fős terme, mire elkezdődött A Visegrádi Együttműködés 25 éve: Növekvő erő az EU-n belül című konferencia. Az érdeklődőket Hans Winkler köszöntötte a Bécsi Diplomáciai Akadémia nevében. Kiemelte, hogy mennyire fontos a visegrádi négyekhez hasonló együttműködés a kihívások idején, és élő, gyümölcsöző kapcsolatot kívánt a továbbiakra. Hubert Heiss osztrák európai parlamenti képviselő szerint sikeres együttműködéssé nőtte ki magát a történelmi és kulturális kapcsolatokra alapozott kooperáció. A V4 erősebb, átláthatóbb és demokratikusabb lett az elmúlt 25 évben. A jövőben érdemes tovább szélesíteniük a fejlesztések körét. Ausztriának pedig a javára válna, ha felfedezne új együttműködési útvonalakat a V4-gyel.

Az első asztaltársaság beszélgetését Christian Ultsch, a Die Presse politikai újságírója vezette. A hollywoodi fotózás után röviden bemutatta az asztalnál ülőket, majd rögtön a menekültválságról kezdte kérdezni a politikusokat. Libor Rouček, az Európai Parlament volt alelnöke, Csehország képviselője szerint az elmúlt időszak krízisei (gazdasági válság, az Ukrajnában befagyasztott, de meg nem oldott probléma, és most a menekültválság) komoly kihívások elé állítják egész Európát. A menekültekkel kapcsolatban nem sikerült egy közös álláspontot kialakítani az Unióban, és különböző megközelítések vannak a V4-en belül is. Meg kell találnunk az egyensúlyt a szolidaritás és a realista megközelítés között. Nem lehetnek nyitva a határaink – nincs ez így az USA-ban, Ausztráliában sem. De ez nem jelenti azt, hogy zárjuk be a szívünket, és ne segítsünk senkinek. Lengyelország például szívesen befogad ukrán menekülteket, de közel-keleti migránsokat nem.

Martonyi János a fogalmak tisztázására hívta fel a figyelmet. Nem mindegy, hogy menekültválságról (refugee crisis) vagy bevándorlásról (migration) beszélünk. A bevándorlók elhelyezése globális és hosszú távú kihívás, miközben ha a migránsokat nem tudjuk kezelni, nem marad energiánk a valódi menekültekre. Ugyanakkor a közel-múlt eseményei hatására a V4 és Ausztria helyzet, és ezzel együtt álláspontja is közeledett egymáshoz, hiszen ugyanabban a hajóban evezünk.

Az újságíró szerint az EU azzal vádolja a V4-et,

hogy nem vállal szolidaritást. Erre Eduard Kukan azt felelte, hogy „Hallott olyan menekülről, aki Szlovákiába szeretne jönni? Én nem hallottam. Németországba, Angliába akarnak menni. Ha Szlovákiába befogadnánk a menekülteket, kerítés mögé kellene zárunk őket, különben szétszaladnának.” Szerinte átgondolatlan a kvótarendszer. Ebben a kérdésben más a V4 véleménye, mint a többi tag-államé, és ez sérti az EU érzeit. Ezek az országok is teljes jogú, egyenlő partnerek az Unióban, és ha valamit máshogy gondolnak, mint a többiek, attól még nem akarják aláásni az EU egységét. A V4 nem egy homogén csoport, nem is lesz, de ez nem baj. Nagy előnye viszont, hogy megvitathatják a különböző nézőpontokat, mert a partnerek sokszor jobban látják egymás értékeit, mint a sajátjukat. Arra kell koncentrálnak, hogy megerősödjének, annak érdekében, hogy az EU is erősödjön.

A második részben a visegrádiak következő generációja került sorra. A beszélgetést ezúttal Beata Jaczewska, a Nemzetközi Visegrádi Alap igazgatója vezette. Kiemelte, hogy az Együttműködés nem csak a kormányokról, hanem az emberekről szól. Vít Dostál Csehországból egy friss felmérés alapján beszámolt arról, hogy a visegrádi négyek állampolgárai érzelmileg kötődnek ehhez a csoporthoz, fontos számukra a részvétel, és jövedelmezőnek találják az együttműködést. Bartha Dániel azt helyezte előtérbe, hogy a V4 elérte az eredeti célokat: az EU és NATO csatlakozást, majd újra tudta definiálni az együttműködés alapját. Ugyan sokszor az látszik, hogy ezek az országok művészi szintre tudják emelni a nézeteltéréseiket, a csoporton belül mégis arra helyezik a hangsúlyt, hogy arról beszéljenek, amiben együtt tudnak működni, mint az infrastruktúra, az energiaszektor, vagy a kulturális kapcsolatok. Jakub Groszkowski lengyel küldött fontos eredménynek tartotta, hogy a V4-nek köszönhetően jobban rálátnak a Balkánra. Felhívta a figyelmet a modern iparágakra, az innovatív oktatásra, a startup cégek kapcsolatára. A digitalizálás sok szempontból megkönnyítené a kooperációt. Milan Nič szlovák politikus arra figyelmeztetett, hogy folyton Nyugat felé tekintünk, miközben nincs autópálya Pozsony és Budapest között. El kell gondolkoznunk azon, hogy tehetjük vonzóvá Közép-Európát ezekben a nehéz időkben.

GCSE-MADARAS JÚLIA

KÖZÖS EURÓPÁNK

A migrációs krízisnek nincs egyetlenegy megoldása, még megoldások láncolata sincs. Nem lehet, hogy egy ország kiveszi magát az Európára nehezedő tömegmegmozdulás alól, amint az sem, hogy mások kényszerítik rá a „megoldást”. Csak közös keresés van, legutóbb a húsvét előtti hétvégén a brüsszeli EU-török csúcson.

Jó, de ezt tényleg mindenki tudja. Akkor miért kellene ezt az eszmefuttatást végigolvasni? Azért, mert nem arról szól, hogy lám, igazza lett ennek vagy annak, hogy megkapta a magáét az vagy ez, hogy ő vagy ő megmondta...

Egyszerű tényről van szó: Emberek százazrei menekültek/menekülnek a terroritatott szíriai földről, a polgárháborús Afganisztánból vagy Irakból, és emberek milliói használnák fel a helyzet adta lehetőséget, hogy migránsként kövessék őket. Erről talán meg tudnának egyezni a különböző országok, különböző nézeteket valló emberek Európában: nem minden migráns menekült. Az Eurostat jelentéséből kiderül: tavaly 1,25 millió új menedékkérő érkezett Európába (363 ezer Szíriából, 178 ezer Afganisztánból, 121.500 Irakból). Ez ugyan az eddig legmagasabb szám, de töredéke annak, amivel ijesztgetik az embereket.

Nem, nem embertelenség, ha a gazdasági okokból Európa felé vándorló tömegeket távol tartják, és a már beáramlottakat visszaküldik. Európa külső határainak a védelme minden megoldás alapfeltétele – sokkal több, mint Macedónia támogatása a migránsáradat ellen, amely a védtelen EU-tag Görögország felől hömpölyög Európa felé.

Ha már nem tudunk megegyezni abban, hogy milyen óriási szabadságot jelent(ett) a schengeni határtalanság, akkor talán meg tudunk egyezni ebben: jó lenne egy határárák nélküli Európa. És nem csak jó lenne, hanem gazdaságos is: Az Európai Bizottság kiszámította, hogy a schengeni zónán belüli határellenőrzések visszaállítása évente közvetlenül öt és tizenhatszáz milliárd euró közötti költséget generálna. Tehát közös célnak kell lennie, hogy legkésőbb év végéig feloldják a belső határárákat.

Nem létezik működő megoldás ebben a helyzetben. Amiről az EU Törökországgal megegyezett, sok pénzt és kis kompromisszumot jelent. Még ott sem tart, ahová az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) eljutott, pedig az is csak megkísérelte a gordiuszi csomó kibogozását: Hatpontos tervet dolgozott ki a migrációs válság megoldására. Az első öt pontból a kulisszák mögött hektikus tárgyalások folynak: a menekülteket regisztráló központokról (hot spots); az Olaszországból és Görögországból áttelepítendő menedékkérők elválasztásáról azoktól az emberektől, akiknek nem jár menekültstátusz; a Görögországnak szánt támogatásról; az EU-tagok egymás közti magatartásáról; a veszélyeztetett személyek (főleg az egyedül utazó, vagy szüleiktől elszakított gyerekek) védelméről; a migránsokat és menekülteket sújtó idegengyűlölettel és rasszizmussal szembeni fellépésről. A hatodik pontban egy öszeurópai menekültügyi rendszer kifejlesztése szerepel.

Ez a döntő pont, mert „össz.” nélkül nem lesz megoldás. Sem a menekültek, sem Európa számára.

MARTOS PÉTER

Határok nélkül

Ismét színre léptek a felsőőri színjátszók

Mindig eseményszámba megy a színházi „évd” mind Alsóórótt, mind pedig Felsőórótt. A hasonlóságok ellenére mégsem állítható, hogy az egyik együttes jobb lenne mint a másik, hiszen mindkét színjátszó csoportnak megvannak a sajátosságai, hasonló ugyanakkor mind Alsóórben, mind Felsőórótt, hogy inkább vígjátékok bemutatása járja. Így adódott most is, 2016. márciusában. A Felsőőri Református Ifjúsági Kör Színjátszó Csoportja boházattal lépett fel négy alkalommal. Beóthy László (1873-1931) Béni bácsi c. három felvonásos darabjával.

Az őri színházi élet mára kinőtte a hagyományos kereteket, s nevezetesen a most színre vitt vígjáték nem okvetlen dűskál a kiforrott igényes megnevetetés különböző fordulatában. Pedig a rendezők, Gúthy László és Bács Lóránt mindent

megtettek a modernizáció érdekében, ami nem csupán a leegyszerűsített díszletben, de a pályaudvar színrevitelében is megmutatkozott.

Örvendetes jelenség, hogy az alkalmi színészek nyelvi felkészültsége mennyire fejlődik, a csapatszámbeliség is gyarapodik; meglepő, hány új tehetség lépett fel, és mindez azt igazolja, hogy él és fejlődik a színjátszás Felsőórótt. Bizonyos dramaturgiai hiányosságok ellenére végül is a színjátszás lényege – különösen a kisebbségi élet szorításában – mindenekelőtt a nyelvzet színességében, játékoságában mutatkozik meg.

Az őri színjátszásnak nem csak hagyományai vannak, hanem bizvási jövője is. Éppen ezért elismerés és köszönet jár a rendezőknek és a szereplőknek egyaránt, akik odaadással és kitartó lelkesedéssel viszik tovább a nyelv és kultúra ügyét.

Naftalinszag a Patyolat utcára néző kilátással

2016. január 30-án, szombaton 17 órai kezdetel az Alsóőri Magyar Színházegyüesület színjátszó csoportja örvendeztette meg a bécsi Collegium Hungaricum dísztermében összegyűlt közönséget. A társulatolt Heltai Jenő Naftalin című színművéből „A szekrény titka” címen színpadra állított vígjátékok láthatunk, mely az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének meghívására érkezett Bécsbe.

A bevezetóból megtudhattuk, hogy a több, mint harminchárom éve működő színtársulat 23 alkalommal találkozott, hogy erre a darabra készüljön, és összesen 71 órát töltött a színpadon (a szerepantulást nem is számolva). A kitartó munkának nem maradt el az eredménye: a közönség kitűnő vígjátékok láthatott tőlük ezen az estén is.

A Heltai-darabot Major Zsolt és Szabó Ferdinánd alakította színpadra és rendezte. A régies nyelvhasználatot nagyrészt meghagyva modern díszletelemek és kosztümök felhasználásával keltették életre a szöveget.

Egy pesti polgári lakás életébe nyerhettünk betekintést, ahol a nem éppen patyolatistiszta erkölcsi szereplők találkozása közben időnként egyikükjő a szekrénybe kényszerült a váratlan vendégek elől.

Hogy ki kicsoda, és miért ott van, ahol, azt sokszor csak a nézők tudták, a szereplőket váratlan meglepetések fogadták.

Mondanom sem kell, hogy a darab kitűrő sikert aratott, ami azért sem volt meglepő, mert a közönség végig nagyon jól szórakozott.

A darab három felvonása közti szünetekben üdítővel és pogácsával, az előadás után pedig finom magyar borokkal kedveskedtek a szervezők.

A közönség nagy része kihasználta a lehetőséget, és vidám hangulatú beszélgetésbe elegyedve folytatta a kellemes estét.

Későre járt, mire az utolsó télikabátot is hazavitte a gazdája a naftalinszagú szekrényből (akárom mondani a ruhatárból).

GMJ

Semmelweis Orvosegyesület

A Semmelweis Orvosegyesület és az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége szervezésében nemrég indult „Kérem a következőt!” című orvosi előadássorozat két újabb részét hallgathatták meg az elmúlt hónapokban az érdeklődők. Az Orvosegyesület kinyitotta a kaput: ismeretterjesztő előadásai nem csak orvosoknak, hanem a laikus közönségnek is szólnak, hiszen senkinek sem árt, ha az egészsége védelmének érdekében szakmabeliektől kap tanácsot.

A Bécsi Magyar Iskola dísztermében február 17-én Dr. Bartók Miklós Béla: Hogyan működik a képlekeny (plasztikus) agy? című vetített képes előadásán hallhatott sok érdekességet a nagyszámú közönség. Az estét a Bornemissza Péter Társaság szponzorálta frissítővel és egy kis finomsággal.

Március 22-én Dr. Sebastian Reichsle: Sonne, Haut und Falten – Hautvorsorge im Sommer (Nap, bőr, ráncok – Mit tehetünk nyáron bőrünk egészségéért?) című német nyelvű előadása került sorra. A kérdésekből is kiderült, hogy sokakat foglalkoztat bőreinek egészsége, különös tekintettel a nyári védekezés formáira. Az előadás annyira jól sikerült, hogy utána egytől-egyig mindenki ottmaradt beszélgetni.

A következő előadást Dr. Horváth Zsuzsanna fogja tartani április 19-én 19 órától. Mindenkit szeretettel várunk!

GMJ

TÁMOGATÁSI KÉRELEM

Támogatási akciónk 2002. júniusi beindítása óta – ide értve az Őrség naptárunk révén átutalt adományokat – a Bécsi Napló 2016/1. számában közzétett 90.144,43 euró 2016. március 22-ig az alábbi hozzájárulásokkal növekedett

Dr. AUMÜLLER Péter	15,00	GUZI Lajos	10,00
BURUS Árpád-Csaba	50,00	KOSZMOVSKY Mária	20,00
CSERNAY Árpád	40,00	Dr LAKY Tibor	50,00
CZERNY-BERZSENYI Éva	25,00	Dr. OTTRUBAY István	100,00
DEMERTER Györgyi	20,00	PERLAKY Mária	30,00
DÉNES Sándor Mária	15,00	DI SCHUSTER Hansgeorg	20,00
FÖNYAD Pál	20,00	SZABÓ Margit	10,00
GECSE-LINKE Mária	20,00	WENZEL Róbert	10,00
		összesen:	455,00

A támogatások eddig befolyt teljes összege 50.599,43 euró.

Hálás köszönet mindazoknak, akik támogatásukkal lehetővé teszik a Bécsi Magyar Otthon fenntartását, amely a legkülönbözőbb rendezvények, társas összejövetelek mellett a „Bécs Magyar Iskolának is otthonul szolgál.

Mag. Hollós József elnök Dr. Seidler Andrea főtitkár Tánczos Zoltán pénztáros

További támogatások az alábbi bankfolyósámlára utalhatók át: P.S.K., A1010 Wien, Georg Cocher-Paltz 1, Bankleitzahl/ Bankirányítószám 60000, Zentralverband Ungarischer Vereine und Organisationen in Österreich, kontószám 7255731. IBAN AT55 6000 0000 0725 5731 BIC OPSKATWW

Barátai a Verőfénynek!

Ez így rendelkezett:

Hogy ne lehessenek soha senkije, És ne lehessen enyém senki se. És legyen mégis a mindenkié, És legyen enyém az egész világ.

Reményik Sándor: Predestináció

2016-ban is ránk köszönt a magyar vers ünnepe! Hagymányörzés, nyelvünk előtti alázat és költőink előtti „főhajítás” kését, hogy hívjunk és várjunk minden fiatal Ausztriából.

A 2016-os év költője Reményik Sándor. Rá emlékezünk halálának 75. évfordulóján. Az interbellikus korszak alkotója volt, akit Erdély tisztelettel, Magyarország megértéssel fogadott. A Pásztorúzt c. folyóirat az ő áldozatvállalásának köszönhetően létezését. Híres versét, a Templom és iskola-t a rendszerváltás óta talán a legtöbbször szavalták. Az Ahogy lehet és Erdj, ha tudsz c. művei szintén közismertek. De a szelidebb hangú költőre is érdemes figyelni. Ma is érthető, olvasható, követhető.

Műsorunk tavaly új elemmel bővült: a felnőttek versmondásával. Ezt idén is folytatni szeretnénk.

Versmondó versenyünk vendége: Péter Erika, költő (Békcsecsaba) Zsűrűnk tagjai: Böröndi Lajos, elnök (költő, Mosonmagyaróvár) Benyák Mária (szerkesztő, Pozsony) Csire Márta (tanárnő, Bécsi Egyetem, Bécs)

Az idei, immár 21. találkozóink helyszíne a Collegium Hungaricum. Címe: 1020 (második kerület), Bécs, Hollandstr. 4. Versmondó napunkat 2016. április 9-én, szombaton délelőtt 10 órakor kezdjük.

Újra és újra hívunk: legyünk együtt 2016-ban is. Mert ez az áldott magyar költészet megérdemel ennyit: egy közös versünnepet.

Felolós szervező: Mag. Lengyel Ferenc, e-mail: lengyel.ferenc@aon.at

Márton Áron-émlékév Linzben és Welsben

A Magyarország Kormánya által meghirdetett Márton Áron-émlékév programsorozatába a felső-ausztriai magyar katolikusok közössége is bekapcsolódott. Varga Gabriella Petőfi-ösztöndíjas kezdeményezésére és közreműködésével február 21-én Linzben a Jó Pásztor-templomban püspökké szentelésének 77. évfordulója alkalmából emlékeztek meg Erdély nagy püspökéről, február 28-án pedig Welsben a Szent István-templom kápolnájában a kommunizmus áldozataiert és üldözötteiért felajánlott szentmisén és az azt követő emlékműsorban is a két nagy, mártír sorsú erdélyi főpásport, Márton Áront és Jakab Antalát állították a figyelem középpontjába. „A széklepő né legnagyobb példaképe ez a két püspök. Kövessük őket a hitben, reményben és szeretetben” – adta útavalóul híveinek Szabó Ernő atya.

Lelkinap és ifjúsági mise Innsbruckban

Március 12-én az Innsbrucki Magyar Diákokthon és Kulturcentrumban Nagy-György Attila magyar lelkész nagyböjti lelkinapot tartott a 79. sz. Dr. Kozma György SJ Cserkészcsapat tagjainak. A szentmise lényegének és szimbólumainak világába vezette be a fiatalokat, és a húsvét örömeire is felkészítette őket. A lelkiigyakorlatot követően a Magyar Ház kertjében lévő Széchenyi István-szobornál Schenk Angyalka cserkészvezető tartalmas beszéddel és Petőfi Sándor A Tisza című versével hangolta a csoportot a közelgő nemzeti ünnepre. Másnap, március 13-án a közösség első alkalommal ünneplte ifjúsági magyar szentmisét. A Magyar Ház zsúfolásig megtelt dísztermében ez alkalommal a gyermekeké volt a főszerep, ami őket szemmel láthatóan örömmel és büszkeséggel töltötte el. A szentmisét követően Varga Gabriella Petőfi-ösztöndíjas Márton Áron hatása a fiatal nemzedékre címmel tartott előadást. A legkisebbek délután egy bábszínházi előadást is megtekintettek: a budapesti Arany-számár Bábszínház Az állatok nyelvén tudójuhász című vásári bábjátékát.

Napló postája

Facebook történet következményekkel

Böröndi Lajost, a Földművelésügyi Minisztériumban dr. Nagy István államtitkár főtanácsosát 2016. március 18-án azonnali hatállyal elbocsátották hivatalából. Saját bevallása szerint is hibát követett el azzal, hogy facebookján előző nap stílusatlan megjegyzésekkel illette azokat, akik a nemzeti ünnepet kormányellenes tüntetésre használtak fel. Amíg tehát az egyik oldalon sértegetett, a másikon a kormánytól szembeni lojalitásáról tett tanúbizonyiságot. Ebben az ellentmondásos helyzetben tarthatatlanná vált az illetékes kormányservezet előtt, akik mintegy csipőből löve reflexszerűen intézkedtek.

Ezt a lépést úgy is lehet értelmezni, hogy a kormány látszólag védelembe véve az ellene tüntetőket, gyors elhatározással megszabadult a számára kellemetlenné vált Böröndi Lajostól.

Ha csak azt vesszük is, hogy naponta milyen jelzőkkel illetik egymást, ill. ellenfeleiket politikusok, fejszóvalással lehet fogadni ezt a fajta eljárást. Kétségtelen, szóval is lehet vétkezni, és ez nem maradhat következmények nélkül, de hogyan vélekedünk akkor a politikusok által tettelesen elkövetett vétkéről? Nekik hajszáluk sem görbül meg.

Nem így történt Böröndi Lajos esetében. Hibát követett el, nem utolsósorban azzal is, hogy túlbcsülte helyzetét és szerepét. Aki nek pedig nincs megfelelő politikai háttérre, nem rendelkezik kellő hatalommal és tekintéllyel, bizony az ő sorsára juthat, azzal a kegyetlen tulajssággal, hogy adott esetben nem számít semmiféle védelemre, vagy netán megértésre.

Emberi kötelesség kiállni a védtelen mellett, annak ellenére, hogy nem értünk egyet meggondolatlan megnyilatkozásával. Az a Böröndi Lajos, akinek verseiből az aggódó szeretet árad, nem érdemelte meg ezt a bánásmódot. Ezért is változatlanul barátunknak és szerkesztőtársunknak tekintjük őt.

Bécsi Napló Szerkesztősége

Az EURÓPAI PROTESZTÁNS MAGYAR SZABADEGYETEM 2016. május 1–7. között

„Ahol gondolozza, úgy veszi hasznát” Ökológiai gondolkodás és társadalom címmel Balatonszárszón rendezi meg az Akadémiai Napokat.

Érdeklődni a következő címen lehet: Végő Szabolcs, tel.: 0036 20 82 431 43, E-mail: szabolcs.vegh@lutheran.hu

Molnár Mária előadása

A magyar kultúra elmúlt évtizedekbeli és mai helyzetét a azon belül is a nemzetközti térben való mozgását tekintette át március 6-án Bécsben a Bornemissza Péter Társaság esedékes rendezvényén Molnár Mária művészet-történész, Balassi Intézet – Collegium Hungaricum igazgatója. Előadásában először a nyolcvanas évek átmeneti időszakára tekintett vissza – amikor a kommunista kultúrpolitika három T (Tiltott, Tűrt, Támogatott) elve némi oldódáson ment keresztül –, majd a rendszer-változás utáni kibontakozás útján végighaladva jutott el napjaink öröndetes valóságához, mely szerint „a magyar művészet kilépett a nagyszínpadra és jól látszik”. Elhangzott ugyanakkor az is, hogy a kultúrpolitácia terén erőteljesebb, aktívabb menedzsmenttel még intenzívebb lehetne tenni a magyar művészet nemzetközi elfogadottságát.

Zorkóczy Zenóbia színművésznő Grácban

A gráci Magyar Katolikus Közösség meghívására január 31-én a Gyermekklub vendége volt Zorkóczy Zenóbia kováznai színművész, aki délelőti a plébánia közösségi termében a kisiskolásoknak Rosszcsont Zénó jó szeretne lenni című előadását mutatta be, este pedig a Kálvária-templomban Őlel magadhoz című, a magyar írta istenes verseiből merített „imakompozícióját” nyújtotta át az érdeklődőknek.

„Nagy öröm volt számomra ebben a sziklába épült, gyönyörű akusztikájú templomban megszólalni, életnagyságú, sőt még annál is nagyobb szobrok között verselni a szentmisé és benne a csodálatos hangú orgona hangja után... remélem, lesz még alkalmam visszatérni ide” – mondta a művésznő az előadás után.

A JÖVENDŐBELI ÁLLAMELNÖK ÉS A NÉPCSOPORTOK

2016. április 24-én lesz az államelnök választások első fordulója. Mint már a múltban ismételt, ezúttal is fontosnak tartottuk az ausztriai népcsoportokkal kapcsolatosan megkérdezni a jelöltek véleményét, állásfoglalását, már csak azért is, mivel – különösen a jelenlegi politikai gyakorlat – nem mutatja a kedvező bánásmód jeleit. Az elismert népcsoportok – nem tevéshetők össze a vendégmunkásokkal, ill. migránsokkal – peremhelyeztetben alig számíthatnak érdeklődésre, tördődesre. Ismeretes, hogy az államelnöknek inkább jelképes hatalma van, de annál nagyobb tekintéllyel veheti latba kiállását. Ezért – érthető okokból – nem általános jellegű, hanem határozottan az ausztriai népcsoportokra vonatkozó kérdéseket tettünk fel az öt jelöltnek, akik – Irmgard Griss kivételével – válaszoltak a nekik feltett alábbi kérdésekre. Az egyes jelöltek nyilatkozatai részrehajlás nélkül abc-sorrendben következnek.

Osztárk honosságú olvasóinkat emlékeztetjük arra, hogy az államelnöki választásokon való részvételt törvény írja elő; többek között ezért is javasoljuk: április 24-én járuljanak az urnához. (Szerkesztőség)

- Megítélése szerint az osztárk népcsoportok milyen helyet foglalnak el a társadalomban?*
- A népcsoportok vonatkozásában távlatosan mennyire biztosított Ausztria nyelvi-kulturális sokszínűsége?*
- Milyen jogi-politikai, ill. gazdasági reformokat tart Ön nélkülözhetetlennek az osztárk népcsoportok fennmaradásának biztosításához?*
- Mint államelnök milyen formában, ill. milyen eszközökkel lépne fel az osztárk népcsoportok érdekében?*

Alexander Van der Bellen

Nekem személyesen, a népcsoportok nagyon fontos, szerves részei Ausztriának. Ők képviselik az ország sokrétűségét történelmi létében és jelenében. Szívesem viselem fennmaradásukat.

- Rendkívüli jelentőséggel bír a népcsoportnyelvnek megőrzése. Egy modern Európában központi kérdést alkot a két- vagy háromnyelvűség. A múlt században felépítették a nacionalizmus vagy szegregáció által azokat a régi akadályokat, melyeket minden etnikum számára könnyebb élefelelteti, egy nyílt határ Európában. Főként ezek a határok töltönek el aggodalommal. Nincs annál szörnyűbb a transzkulturális politika számára, mint a visszahátréplés a határellenőrzéseknek és a bizalmatlanságnak.
- Alkotmánytörvényileg van bebiztosítva a népcsoportok védelme. A gyakorlatban viszont több mint húsz éve a Kancellári Hivatal befagyaszotta az anyagi támogatásokat. Úgy látszik csak a törvényben foglalt legszükségesebbre korlátozódik az állami oltalom. Ezzel kapcsolatosan még nem ismertük fel, hogy milyen mértékben gazdagít minket a kulturális sokrétűség.

- Rendkívül fontos a nyelvnek, a kulturális rendezvények és a népcsoportok közötti szoros összetartás támogatása. Az állam felelőssége mindent megtenni annak érdekében, hogy az osztárk népcsoportoknak a jövőben is szilárd helyük legyen Ausztriában.
- A köztársasági elnök erőteljesen kiállhat a népcsoportok fennmaradásáért és anyagi támogatásáért.

Norbert Hofer (FPÖ)

- Burgenlandból származom, ahol kitűnően működik az egyes népcsoportok együttélése. A népcsoportok Ausztria értékes alkotóelemei, és ezért joguk van ahhoz, hogy életvitelük megőrzéshessék, sajátosságaik békés úton fejlődhesseik.

- Az őshonos népcsoportokat oly mértékben veszélyeztetett helyzetben látom, hogy egyre kisebb mértékben áll fenn a mindenkori anyanyelv megváltása és ezzel a népcsoporthoz való tartozás. Úgy vélem, ez nagy kár, mert a népcsoportoknak a sokszínűsége és az együttélés valódi értékétöbblet jelent országunknak. Te tényleges veszélyt látok a magas migrációs nyomás alapján is. Csak idő kérdése, amikor további társadalmi csoportok jogot támasztanak arra, hogy őshonos kisebbségként elismerjék őket. Ezt kritikusan látom.

Számomra fontos, hogy azok a népcsoportok, amelyek évtizedek és évszázadok óta Ausztriában letelepedtek, itt megtalálják helyüket, hazájukat, védelmüket és szabadon fejlődhesseik.

- 2011 óta nem hajtható végre az a népcsoporttörvény, amely az őshonos népcsoportok kultúrájának és nyelvének védelmét szolgálja, mert nem létezik a népcsoportok szükséges megállapítása. Hiányoznak a szükséges információk a népcsoportok támogatásához. Az osztárk népcsoportoknak ezért azzal a veszéllyel kell szembenéznük, hogy végezetül azonos bánásmódban részesülnek, mint azok a bevándorló csoportok, amelyek csak a II. Világháború után települtek be Ausztriába. Ezért az őshonos népcsoportok anyanyelvének és hovatarozásuknak rendszeres megállapítását ismét be kell vezetni.

- Rendkívül fontos a nyelvnek, a kulturális rendezvények és a népcsoportok közötti szoros összetartás támogatása. Az állam felelőssége mindent megtenni annak érdekében, hogy az osztárk népcsoportoknak a jövőben is szilárd helyük legyen Ausztriában.

Rudolf Hundstorfer (SPÖ)

- Minden embernek joga van saját hazára, saját népiségre, nyelvére és kultúrájára. Jól működő demokrácia abban mutatkozik meg, hogyan bának az állam kisebbségeivel, mekkora mozgásteret biztosít nekik, milyen jelentőségük (súlyuk) van a társadalomban. Meggyőződésem, hogy a sokrétűség gazdagítja a társadalmat és erre jó példa Ausztria. Az osztárk identitást mindig is a nyelvi, kulturális és etnikai sokrétűség határozta meg. Számomra természetes a kulturális és nyelvi sokféleség támogatása Ausztriában, ami részünk. Ez az eleven sokféleség tette Ausztriát azzá a nyitott, modern és toleráns országgá, amiben ma élhetünk és ez maradjon is így.

- Az osztárk identitást maradóan alkotja országunk történelmi nyelvi-kulturális és etnikai sokrétűsége. Számomra természetes kiállni és támogatni ezt a sokrétűséget. Az alkotmány rögzíti a magyar és a horvát, mint oktatási nyelv használatát Burgenlandban. A horvát, a szlovén, a magyar, a cseh és a szlovák valamint a roma népcsoporttanács

A SAJTÓ (MÉDIA) SZABADSÁGA

a sajtó szabadságát, függetlenségét mint követelményt. Pedig így volt ez valamikor régebben, történetesen „a népek tavaszán”, 1848-ban. A híres-nevezetes „kivánságlista” 1. pontjaként fogalmazódott meg: „Kívánjuk a sajtó szabadságát, a censura eltörlését.”

A sajtó (média) általi tájékoztatás ebben a megfogalmazásban az emberi jogok sarkalatos pontjaként könyvelhető el, csakhogy ezzel szemben a mindenkori hatalom részéről jelentkezett, jelentkezik a szabad tájékoztatás korlátozása és pedig a külön hivatalként működő cenzúra által. Az emberi szabadságjogok harcosa nyilvánvalóan úgy vélték, hogy a sajtó embereinek senki és semmi sem szabhat korlátot, a hatalom ellenben ügyelt, ügyel a híradás-tájékoztatás irányultságára, azaz ne sértse, sőt, szolgálja érkekeit. További elemző bogozgatás helyett érjük be annak rögzítésével, hogy a szabadsággal való élés nem zárja ki a visszafelé lehetőségét, mint ahogyan a hatalmi beavatkozás sem kizárólag hatalmpolitikai érdekekre terjed ki, igaz, mivel is lehet indokolni pl. az erkölcsi normákra való hivatkozást? Bárhogyan szemlélődünk is, viszonylagossággal van dolgunk mindkét oldalon, ami tartósn nem elégti ki az emberi igényeket. Mi sem természetesebb tehát, mint a széleskörű tudatos feltárása és hangoztatása helyett az érzék-ségre, teljességre való törekvés, vagy inkább látszatának kelteése.

tagjai a saját ügyeiket érintő kérdésekben tanácsadást jogkörrel rendelkeznek az állam és a tartományok felé. Mint szövetségi elnök védelmezném ezeket a törvényes jogokat, mert minden embernek joga van saját nyelvére és kultúrájára.

- A roma népcsoport elismerése 1993-ban nagy és szükséges lépés volt. Annak ellenére, hogy a romáknak javultak az életkörülményei, sok európai országban még mindig hátrányos a helyzetük. Ez ellen egyértelműen fel kell lépni, mivel a kisebbségek diszkriminációjának minden helye a mi társadalunkban. Az 1998. július 1-jén Ausztriában életbe lépett keretmegállapodás a nemzeti kisebbségek védelmére, szabványt teremtett a népcsoportok jogaira Európa-szerte, aminek tartását folyamatosan felülvizsgálják. A roma népcsoporttanács nemrég elhunyt elnökének, Rudolf Sarközicsnek javaslatát követve európai szinten előnyösnek találnám népcsoportbiztos kinevezését. Így jobban lehetne koordinálni a támogatási intézkedéseket.

- Ausztria sikertörténete az együttélés és a szociális összetartás története – nem pedig az egymás elleniség és a szétválasztás. Ezért, mint szövetségi elnök, mindent meg fogok tenni annak érdekében, hogy megtaláljuk a közöset és megakadályozzuk a társadalom szétszóródását. Számomra az egymáshoz vezetés, a hiedéptés fontos: Ezért párbészédet fogok folytatni különböző érdekcsoportok képviselőivel és párhatarokon felüállólóként erőteljes hanggal kiálllok érdekeik mellett. Egyértelmű, hogy állandóan javítani kell az osztárk népcsoportok keretkörülményein. A szövetségi elnök lehetőségei keretében minden Ausztriában élő embert támogatni szeretnék abban, hogy szabad és önálló életet élhessen.

Andreas Khol (ÖVP)

- Kimagasló jelentőséggel bírnak számomra az osztárk népcsoportok! Mint az osztárk történelmek jó ismerője, értem ennek fontosságát. Ha ma valaki meglátogatja a volt Birodalmi Tanács üléstermet a Parlamentben, rájöhét, hogy ott hét nyelvcsoprt volt képviselve. Ezért már az állam alap törvénye 1867-től megszabta, hogy az állam mindegyik

néptörzsének sérthetetlen joga megtartani és ápolni saját kultúráját és nyelvét. Ausztria kultúrájának és identitásának létrehozó elemei az osztárk népcsoportok.

- Véleményem szerint jóval könnyebb a nyelvet és kultúrát ápolni a digitális kommunikáció valamint az elektronikus médiák, rádió és tv korában. Napjaink alapvonása az interkulturális kommunikáció. Mi olyan világban élünk, ahol áldás a többnyelvűség. Kezdeti előnnyel rendelkeznek azok az emberek, akik nem egynyelvűen, nemetajkúan, hanem két nyelven nőnek fel, mondjuk német és szláv vagy német és magyar nyelv kombinációval. Ezzel mind többben élnek, ezért egyre közkedveltebbek a két nyelvű iskolák.

Az osztárk népcsoportok jogilag jól le vannak biztosítva, egyrészt a már említett 1867-es államalap törvény által, másrészt az 1976-os népcsoporttörvény, valamint a 2000-es helyrajzi törvény által. Maguk választják képviselőiket. A népcsoportok részt vesznek az általános fejlődésben, részei társadalomunknak és a jelenleginél jóval jobban kellenek őket támogatni.

- Mint a népcsoportok barátja, énőnként is morálisan támogatnám őket. Amennyiben szükséges, a szavak hatalmát is használnám, hogy támogassam a népcsoportokat. Mint meggyőződéses európai feladatnak tekintem a régiók kultúrájának és hagyományainak védelmét. Látogatnám a népcsoportok ünnepségeit, a szövetségi kancellárral közösen felépítnék egy jobb támogatásért és megújítanám a népcsoporttörvényt!

- Mint a népcsoportok barátja, énőnként is, morálisan támogatnám őket. Amennyiben szükséges, a szavak hatalmát is használnám, hogy támogassam a népcsoportokat. Mint meggyőződéses európai feladatnak tekintem a régiók kultúrájának és hagyományainak védelmét.

gatnak, sőt, elhallgatnak, történetesen nem érzékeltetik kellőképpen a migráns politikában beállt fordulatot, bezeg az ő lapja ilyen néven nevezi a bűnügyek keveredett tettesek idegen mivoltát, akár nével is megnevezve őket.

Amerikai magyar újságíró-történet

II.

Clevelandban nem ismertünk senkit, kis híján egy évet baráti társaság nélkül töltöttünk el. Ezért két dolog kárpótol.

Chattanooga-ához és Winston-Salemhez képest gazdagabb volt a kulturális élet. Havonta legalább kétszer voltunk a Severance Hall-ban, amelyet a világ egyik legjobb koncerttermeként tartanak számon. Zenei igazgatója akkoriban az Európában is jól ismert amerikai Lorin Maazel volt. (Érdekesség, hogy elődje, valamint utódja is az igazgatói székben magyar volt. Maazel Széll Györgytől vette át a karmesteri pálcát, majd tízévi sikeres működését követően Dohnányi Kristófnak adta át.) Rendszeres látogatói voltunk a Hanna Színháznak is. Kulturális élményben tehát nem volt hiányunk.

Magyarországról is több ismert művész kereste fel az Ohio-i metropolist. Ennek köszönhetően ismerkedtem meg Gábor Pállal, akinek díjnyertes filmje, az Angi Vera Clevelandban is nagy sikert könyveltett el. Vele nagyon jól összebátároztunk, sajnálom, hogy olyan fiatalon meghalt. Megbízatásom volt az újság számára interjú készíteni a magyar hírességekkel, így Ruttkai Évával, a filmrendező Szabó Istvánnal, akinek Mephisto című filmje elnyerte a legjobb külföldi alkotásnak járó Oscar-díjat. A vele készített rövid interjú során Szabó István felettébb szűkszavú és visszafogott volt. Akkor azt hittem, nem vagyok neki szimpatikus, ám ma már inkább az az érzésem, kínosan ügyelt arra, mit mond, milyen kérdésekre hogyan válaszol. Ugye ma már köztudott, hogy besúgó volt, s mint ilyen feltételezhető, róla is jelentenek.

Eőrsi István drámaíróval ugyan nem készítettem riportot, viszont barátok lettünk, három-négy alkalommal is vendégül láttuk otthonunkban. (Megjegyzem, az ő esetében azért maradt el a riport, mert odahaza ismert ellenzékinek számított, és Gombos Zoltán – politikai korrektségből?! – kerülte az ilyen embereket.) Eőrsi társaságát, tudása és bohém természete okán különösen élveztem, még ma is úgy érzem, sokat tanultam tőle.

Többször is volt szerencsém találkozni a világbjainok és olimpiai ezüstérmes Regőczy-Sallai jégátnac párossal. Ők az Ice Follies & Holiday on Ice jégrevü sztárjaiként sok időt töltöttek Clevelandban, s joggal állítom, sikerreik ellenére is szerény, szeretetreméltó embereknek ismertem meg őket.

BÁNYAI TAMÁS

Becsületrend és becsület

A héten adták át ötödik alkalommal, ezúttal a Petőfi Irodalmi Múzeum dísztermében a Magyar Civil Becsületrendet. Az évek során rangot szerzett elismerés nem kötődik miniszterialis intézményekhez, politikai pártokhoz, még csak kulturális szervezetekhez sem – tehát nem csak nevében, hanem lényege szerint is, „civil” elismerés. Olyan érdemsímgiek, mindenekelőtt a kezdeményező Kuthi Csaba (ismert tokaji bortermelő) hozták létre, akik hisznek abban, hogy a „civil” kezdeményezések, a „civil” feladatvállalásnak, a „civil” becsületnek lehet küldetése abban, hogy Magyarország otthonosabb hazánk legyen.

A civil gondolkodásnak és (hadd eleveintsem fel ezt a fogalmat) a „civil kurázsinnak” igen nagyok a magyar hagyományai. Olyan történelmi személyiségek példájára hivatkozhatom, mint Széchenyi István, Kossuth Lajos, Bathányi Lajos, akár Bethlen István, Teleki Pál, Nagy Ferenc, Nagy Imre, Bibó István és Antall József, vagy éppen az irodalom világából (hogy csak huszadik századi írónkra hivatkozzam) Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Móricz Zsigmond, József Attila, Illyés Gyula, Márai Sándor – és sokáig tudnám sorolni a megszentelt neveket.

Valójában erről beszéltek az ünnepélyes baráti találkozó szónokai: Kuthi Csaba, Görgy Gábor, Sumonyi Zoltán, Beer Miklós váci megyéspüspök és Jákó Péter főorvos. E két utóbbi a Civil Becsületrend ez idei kitüntetettjeit méltatta, azz Sándor Máriát, akinek mint a „fekete ruhás nővérné” már valóságos legendája van, minthogy elsőként ő fordult szembe az egészségpolitikában tapasztalt visszásságokkal, és Morvay Imrét, azaz Pio atyát, aki a Betegápoló Irgalmas Rend pécsi rendházának tagjaként kezdeményezte azt, hogy a városokban a haláltkának és éhező emberek számára „ételládkában” adományokat helyezzenek el.

A „civil értékek” felmutatása és ezek „civil” felelősségudattal és bátorsággal, áldozatkész-

Soha nem tartottam magamat riporternek, ettől függetlenül egy riportra, még ha esetleg sután sikerült is, különösen büszke vagyok. John Glennt, Ohio állam demokrata szenátorát interjúvoltam meg. John Glenn szenátort Amerikán kívül a legtöbb ember úrhajósként ismeri. Ő volt az első amerikai, aki úrhajóján először repülte körbe a földet, s ezért sokan – tévesen – úgy hiszik, ő volt az első amerikai úrhajós.

Az interjú létrejöttét főnökömnök köszönhettem, hiszen Gombos Zoltán a Demokrata Párt, hogy úgy mondjam, belső köréhez tartozott. Ennek tudható be, hogy 1978-ban, Carter elnök javaslatára tagja volt annak a Cyrus Vance külügyminiszter vezette küldöttségnek, amelyik 1978 januárjában hazaszállította a magyar koronát.

A kezdeti időszakban nem volt – magyar – társaságunk, ám ettől még sok magyarral megismerkedtem. A legtöbb helyen fenntartás nélkül fogadtak, mert Gombos Zoltán sokat vészített helyi – és nem csupán helyi – népszerűségéből, lévén, hogy sokan ellenezték a korona hazaszállítását, s ezért órá is afféle „bűnbakként” tekintettek. Én pedig az asszisztense voltam, így aztán rám sem vetült túl jó fény.

Ennek ellenére igyekeztem népszerűsíteni a hetilapot, s elosztatni azt a tévhitet, hogy az Amerikai Népszava/Szabadság baloldali újság. Ez a nézet azért terjedt el, mert sohasem hoztunk le politikai állásfoglalásokat, akár jobb, akár baloldali elemzéseket. Ami pedig az otthoni híreket illeti, hazai újságokból idéztünk, mindenféle kommentár nélkül, elsősorban tájékoztatás céljából.

1980 nyarán már megismerkedtem és jó barátságba kerültem néhány magyar fiatalal, többek között Frigyes Dezsővel, akinek édesapja az 1936-os olimpián negyedik helyezést ért el, jól ismert ökölvívó volt. Dezső rövid szinte napról napra nőtt a társaság, a baráti kör, ami általában képviselt hetilapot is népszerűsítette.

Igy kerültem a Clevelandi Magyar Atlétikai Klub vezetőségébe, s lettem egy rövid ideig a Magyar Klub titkára is.

A clevelandi magyarok tehát befogadtak, s úgy tűnt, hosszú évekre le fogunk ragadni a százezernél több magyar vagy magyar származású lakossággal rendelkező, s ezért a világon második legnépesebb magyar városban.

Hogy mégsem úgy történt, ahogy én akkor elképzeltem és – mi tagadás – szerettem volna, annak nem csak én vagyok az oka.

Az ötödik alkalommal, ezúttal a Petőfi Irodalmi Múzeum dísztermében a Magyar Civil Becsületrendet. Az évek során rangot szerzett elismerés nem kötődik miniszterialis intézményekhez, politikai pártokhoz, még csak kulturális szervezetekhez sem – tehát nem csak nevében, hanem lényege szerint is, „civil” elismerés. Olyan érdemsímgiek, mindenekelőtt a kezdeményező Kuthi Csaba (ismert tokaji bortermelő) hozták létre, akik hisznek abban, hogy a „civil” kezdeményezések, a „civil” feladatvállalásnak, a „civil” becsületnek lehet küldetése abban, hogy Magyarország otthonosabb hazánk legyen.

A civil gondolkodásnak és (hadd eleveintsem fel ezt a fogalmat) a „civil kurázsinnak” igen nagyok a magyar hagyományai. Olyan történelmi személyiségek példájára hivatkozhatom, mint Széchenyi István, Kossuth Lajos, Bathányi Lajos, akár Bethlen István, Teleki Pál, Nagy Ferenc, Nagy Imre, Bibó István és Antall József, vagy éppen az irodalom világából (hogy csak huszadik századi írónkra hivatkozzam) Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Móricz Zsigmond, József Attila, Illyés Gyula, Márai Sándor – és sokáig tudnám sorolni a megszentelt neveket.

Valójában erről beszéltek az ünnepélyes baráti találkozó szónokai: Kuthi Csaba, Görgy Gábor, Sumonyi Zoltán, Beer Miklós váci megyéspüspök és Jákó Péter főorvos. E két utóbbi a Civil Becsületrend ez idei kitüntetettjeit méltatta, azz Sándor Máriát, akinek mint a „fekete ruhás nővérné” már valóságos legendája van, minthogy elsőként ő fordult szembe az egészségpolitikában tapasztalt visszásságokkal, és Morvay Imrét, azaz Pio atyát, aki a Betegápoló Irgalmas Rend pécsi rendházának tagjaként kezdeményezte azt, hogy a városokban a haláltkának és éhező emberek számára „ételládkában” adományokat helyezzenek el.

A „civil értékek” felmutatása és ezek „civil” felelősségudattal és bátorsággal, áldozatkész-

POMOGATS BELA

Bécsi magyar naptárak

A naptárak, vagy ahogy régebben általában nevezték, a kalendáriumok, hosszú múltra tekinthetnek vissza, s mindig népszerűek voltak. Egyszerre szolgálták eligazításul az év hétköznapjaiban és ünnepeiben, praktikus tudnivalókat is meg lehetett tudni, de nem hiányzott belőlük némi jóslat sem. Bécsben nagyon korán kiadták az első magyar nyelvű naptárakat, már 1558-ra megjelent egy, azután tudunk egy 1561-re szóló kalendáriumról is. Persze feltételezhető, hogy a közbeeső években is jelent meg naptár, csak mára nem maradt belőle egyetlenegy példány sem.

Ma a 17. századból 136 különféle, Bécsben megjelent magyar nyelvű könyvről tudunk. Ennek pontosan egynegyede magyar naptár. A bécsi magyar naptárakra, úgy látszik, akkor is volt igény, amikor már több magyarországi nyomda is foglalkozott naptárkiadással. Sőt, éppen a naptárkiadás volt a nyomdák legjövödelmezőbb vállalkozása. Érdekes, hogy milyen eltérő alakú kalendáriumokat készítettek az egyes nyomdák, és ahhoz azután évek, évtizedek során is ragaszkodtak. Más volt a külseje a híres lócei naptárnak, más a debreceninek, vagy éppen a bécsi naptárnak, de mindnek megvolt a maga olvasóközönsége, természetesen elsősorban a földrajzi közelségben lakók körében. A nyomdások nem szívesen változtattak kalendáriumuknak sem az alakján, sem a díszítésén, sem a tartalmán, mert akkor az olvasó már nem a megszokott naptárat kapták volna

Erre a hagyományos formához való ragaszkodásra éppen a bécsi naptárak a legjobb példák. Ha továbbra is a 17. századnál maradunk, megállapíthatjuk, hogy két bécsi nyomda foglalkozott magyar naptárak kiadásával, előbb a Gelbhaar műhely, majd utána a Kürner műhely. Gelbhaar Gergelynek, ahogy a bécsi nyomdász magyarosan nevezte magát, első naptárát 1634-ből ismerjük, az utolsót 1649-ből, vagyis tizenöt évig jelent meg ugyanazzal a keskeny, ún. nyolcadret formátummal, piros-fekete nyomással és címlapján szép, babérkoszorúval körülvelt magyar címmel. Ennek a naptár-fajtának külön érdekessége, hogy hónapképekkel is díszítették, vagyis minden hónap egy téglalap alakú kis képpel kez-

V. ECSEDI JUDIT

Mátyusföldi képeslap, vagy a galántai vasútállomás

Járva-kelve, ha utazunk, s vonatunk megáll a galántai állomáson, elgondozhatunk: mit tudunk mi, mit tud az idegen vagy a most eszmélkedő fiatal erről az épületről? A galántai állomás épülete és a mögötte magasló toronyházak nem sokat árulnak el a városról.

Az Osztrák-Magyar Monarchia szabványra szerint épült galántai állomás épületén csak egy emléktábla jelzi, hogy a 19. század nyolcvanas és kilencvenes éveiben itt töltötte boldog gyermekkorát Kodály Zoltán, a 20. század egyik legnagyobb zeneszerzője. Az állomás épülete akkor még új és csinos volt, de a gyermek Kodály szívesebben játszott az állomás körül terjenő tágas libalegelőkön. Itt hancúrozott meztílabas iskolatársaisval, itt játszották a „Büji, büji, zöld ág, zöld leánykecske”-t, a „Kelf fel nap, süss fel nap”-ot, itt itatódtak lelkebe, vésődték kitörölhetetlen emlékezetbe azok a magyar népdalok, dallamok, amelyeket rajta keresztül ismert meg a világ. Azt, hogy ma az egész világon ismerik Galánta nevét, neki köszönhetjük, a szenális „Galánta táncok”-nak, amely gyakran csendül fel a világ zenei színpadjain.

A hosszú kort megélt Mester egész életében vágyódott vissza a tündérien szép, tiszta galántai gyermekvilágba. Nem a tarka, magalmas állomás világába vágyott, ahol már megálltak akkor a gyorsvonatok, hanem a libalegelőre, a meztílabas iskolatársak, a galántai parasztyerekkek körébe. Kodály mindig meghallgatta a fapados, rozoga szelvényekre váró regruták énekét, a civilben vonuló „őreg legények” dalát, akik október elején eláraszították a galántai állomást. A katonáknak „rukkoló”, sorozásra érkező pántlikás parasztleányek mindig összefogódzva énekeltek. Kodály látta őket, hallgatta csodás dalait, hogy lelkeben újjászülvé, világhírűvé tegye majd azokat. És látta a peronon meghúzódó kosaras parasztnőket, csizmájukat vállukon hordó parasztembereket, akiket talán az adóhivatalba idéztek. Ünnepp volt számára minden ilyen nap. Szerette a vásárt is, ahová messzi távolból érkeztek kereskedők, kupecok, hajcsárok, pásztrok, cirkszosok, cigányok, vándorszínészek. Az árusok rigmusokat kántálva kínálták portékájukat, a vendéglők, lacikonyhák ponyvája alatt reggeltől estig szólt a zene – énekeltek a „farok pénzen” mulató hajcsárok, akiknek minden vásár ünnep volt, s minden egyéb nap hétköznap.

SZÁRZ PÁL

S. Csoma János

»Egy kiállítás képei«

Balanyi Károlynak

Gondolataid

kendőzetlenek

mint Isten arca

az örökkévalóságban

Gyalai Bélának

Bíborsivatagban

születő gyermek

hasítja ketté

az emberiség

eredendő bűneinek

végzetes gyalázatát

SZLOVÁKIA: VÁRATLAN EREDMÉNYEK

Szlovákiában a március 5-én lezajlott parlamenti választás jelentősen átrendezte a parlamenti erőviszonyokat. Az eddigi kormányzó, Robert Fico vezette baloldali Smer párt megnyerte a választásokat. Képviselői mandátumokat szerzett a szlovák–magyar Most-Híd párt is, de a Magyar Közösség Pártja ismét elvettette az 5 százalékos parlamenti küszöböt. Meglepetés az is, hogy – 25 évi parlamenti ténykedés után, – kiesett a törvényhozásból a Kereszténydemokrata Mozgalom (KDH – egykor, a mára visszavonult Ján Čarnogurský pártja). Szintén meglepetésre bejutott viszont a parlamentbe a Mi Szlovákiánk Néppárt (elnöke Marian Kotleba), amelyet szélsőséges, sőt fasista pártként emlegetnek a médiák.

De lássuk a részleteket. A részvételi arány a választásokon megfelelt a sokéves szlovákiai átlagnak, 59,43 százalékot tett ki. Várható volt ugyan a 2012 óta, kényelmes többséggel, egyedül kormányzó Robert Fico vezette Smer (Irány) szociális demokrácia pártjának a visszasaesése, de a mostani több mint 15 százalékos veszteség igen érzékenyen érintette a pártot. A 150 tagú törvényhozásban így 86-ról 50-re csökkent (28,65 %) mandátumainak a száma. Nemi meglepetést okozva a jobboldali liberális Szabadság és Szolidaritás (SaS) párt lett a második legeredményesebb erő, 11,51 százaléknyi szavazattal és 21 képviselői hellyel. A párt vezetője, Richard Sulík, gazdász, pénzügyi menedzser, jelenleg Európa Parlamenti képviselő.

Harmadik erőként, leginkább proteszt pártként jellemezhető, Egyszerű Emberek és Független Személyiségek pártja (OLaNO) jutott képviselői helyekhez 10,76 százaléknyi szavazattal és 19 parlamenti képviselővel. Vezetője Igor Matovič, az egyik legelterjedtebb szlovákiai reklámújság kiadója és tulajdonosa, milliomos vállalkozó.

Negyedik helyen a Szlovák Nemzeti Párt végzett 8,74 % szavazattal, amely 15 képviselői helyet jelent a parlamentben. Miután az előző ciklusban a párt nem jutott be a parlamentbe, az elnök Ján Slota távozott a párt éléről. Az új elnök, Andrej Danko ügyvéd, fokozatosan újra szervezte a szétesőben lévő pártot. Felhagyva a Slota által folytatott konfrontatív, gyakran sértő, magyarelles, vulgáris hangnemű politizálással, - simulekóny megnyil-

vánulásaival újra szalonképessé tette a pártot. Olyannyira, hogy a Smer szavazóinak egy részét is sikerült elhódítaniuk a választásokon. Az SNS, a kampány során magát konzervatív pártként határozta meg. A választások utáni megnyilvánulásai azonban ezt egyértelműen cáfolják. A parlamentbe jutott jobboldali pártok ugyanis 86 képviselővel, kényelmes többséggel alakíthattak volna kormányt. Ehhez számoltak az SNS 15 képviselőjével is. Az SNS azonban, amikor Robert Fico mint a leg több szavazatot elért párt képviselője megkapta a köztársasági elnöktől a kormányalakítási megbízást, rövid puhatolózás után egyértelműen a baloldali Smer-rel való koalíció mellett tette le a voksot. Kettejük eredményei azonban nem elegendőek a kormánytöbbséghez, mivel csak 65 mandátumuk lett volna. A többséghez minimum 76 mandátum szükséges. Így további koalíciós partnerek után kellett nézni. Amikor szóba került, mint lehetséges partner a szlovák–magyar vegyespárt, a Most-Híd, az SNS elnöke sietett kijelenteni, hogy amennyiben a Híd tagja lesz a koalíciónak, semmilyen magyar nemzetiiségi témát sem hajlandóak napirendre tűzni. Ennyit az SNS „konzervatívizmusáról” és „simulekóny” hangneméről. A párt lényege Slota óta, semmit sem változott. Ne tévesszen meg senkit kommunikációjának szalonképesebb változata.

Szintén meglepetést okozva az ötödik helyen a Mi Szlovákiánk Néppárt végzett 8,17 százalékkal, ami 14 parlamenti helyet ér. Marian Kotleba a párt elnöke évekkel ezelőtt egyenruhás civil egyesületet hozott létre, amely roma ellenes akcióival vetette magát észre, de a bakancsos legények menetelek Komárom és Rozsnyó utcáin is, megfélemlítendő a magyar nemzetiségű lakosságot.

A felmérések alapján legalább a harmadik helyre és 10 százaléki körüli eredményre számított a Bugár Béla vezette Most-Híd vegyespárt. Meglepetés, hogy 6,59 százalékkal végzett és csak 11 képviselője szerzett mandátumot. Eből heten magyarok, nyegen pedig szlovákok. Mintegy 6500 szavazattal kapott kevesebbet a párt, mint négy évvel ezelőtt. Az okokat keresve az állapítható meg, hogy a dél-szlovákiai magyar választók jóval az országos átlag alatti arányban vettek részt a választásokon. A komáromi járásban például csak 49 százalékos

VÁLASZTÁSOK ÉS ÜNNEPEK

Szerbia beleszóppent egy általános választásba és az azt megelőző kampányba. Pedig csak tartományi és önkormányzati választásokat kellett volna tartani, országosat nem, hiszen a szerbiai parlament mandátuma közepén tart. De a kormányfó, az uralkodó Szerb Haladó Párt elnöke úgy döntött, ha már ügyis lesznek vajdasági és önkormányzati választások, legyen országos is. Azt mondta, erre azért van szükség, mert az ország előtt olyan történelmi út áll, amely az Európái Unióba vezet, és teljes négy éves mandátumra van szükség ahhoz, hogy a reformokat végre lehessen hajtani.

A szerb politikai színtéren a nagy kérdés: teljhatalomhoz jut-e a Szerb Haladó Párt? Tud-e majd egyedül kormányt alkotni, átveszi-e végre Vajdaságban is a hatalmat, pontosabban a vajdasági parlamentben és kormányban, amely utolsó fellegvára maradt a korábban uralkodó Demokrata Pártnak? (A válasz ebben a pillanatban határozott igen.) Megszerzi-e a szerbiai önkormányzatok jelentős részét? A válasz erre is igen lehet, és ez nem a kormányfó és a haladó népszerűségének, kifinomult szaralási és bekebelezési technikájának köszönhető, hanem annak is, hogy a magukat a haladókkal szemben meghatározó és demokrata irányultságú pártok képtelenek összefogni és megújulni.

Vajdasági magyar színtéren is több kérdés felmerül: megmarad-e a körülményekhez képest meghatározó számbeli és érdekérvényesítő politikai képviselet a köztársasági és a tartományi parlamentben? Korábban egyértelmű volt, hogy ez attól függ, mennyire tudja megmozgatni szavazótáborát a Vajdasági Magyar Szövetség, amely jelenleg az egyetlen meghatározó vajdasági magyar párt, s lehet szeretni vagy bírálni, eredményeit felmagszaltl ni vagy leICSinyélni. Viszont tény, hogy olyan ügyeket és megoldásokat tett az asztalra, amelyek miatt a vajdasági magyar érdekérvényesítés kárpátmentencei szinten viszonyítási pont. Még a demokraták országása idején nagy volt az átszavazási kedv, sok magyar adta le a voksát szerb pártokra, akik egyébként magyar képviselői igen jól futtattak, és jól értették

volt a részvétel, ami 10 százalékkal kevesebb az országos átlagnál. Elemzők rámutattak arra a jelenségre is, hogy a magyar választók gyakran nem tudtak választani az MKP és a Híd között, inkább nem mentek el választani, vagy ha elmentek, akkor valamelyik szlovák pártra szavaztak. Figyelemreméltó az az adat is, hogy a Hidra a szlovákok lakta északi járásokban több mint 37 ezren szavaztak.

Teljesen új képződményként bejutott a parlamentbe Boris Kollár Család Vagyunk nevű pártja is (szlovákul: Sme rodina. Fordítják úgy is, hogy a Mi Családunk). B. Kollár milliomos vállalkozó, többszörösen érdekeltiségekkel.

Végül nyolcadikként került a parlamentbe a Siet (Háló) nevű jobbközép párt, amelyet a Kereszténydemokrata Mozgalomból kilépett Radoslav Procházka alapított egy évvel ezelőtt.

A választási eredmények láttán rögtön elindultak a találgatások. Sokan úgy látták, hogy pattrhelyzet alakult ki, hogy a jelen adottságok mellett nem lehet működőképes kormányt létrehozni. Újabb, előrehozott választásokat emlegettek, vagy hivatalnokkormány felállítását javasolták. A jobboldali pártok abban reménykedtek, hogy R. Ficonak, aki elsőként kap megbízást a kormányalakításra, nem sikerül összehozni a szükséges többséget és ők alakíthatnak kormányt Richard Sulíkkal az élen. Ez a remény azonban hamar szertefoszolt, amikor az SNS a Smerrel való koalíciói helyezte előtérbe. Ehhez hamarosan megtalálták a meg hiányzó voksokat is, a Híd és a Háló pártjaian köszönhetően. Bugár Béla és Radoslav Procházka csatlakozása a Smer-SNS koalícióhoz azonban sokanlágencsák kiverve a biztosítékot. A szociális hálózatokon csakúgy özőnlöttek a családott kommentek, sőt fenyegetések is. De a sajtó is hangot adott bizonyos érzelmeknek. Árulásról, a szavazók akaratának figyelmebe nem vételéről írtak. Simon Zsolt a Híd egyik oszlopas tagja, aki mezőgazdasági miniszter volt a jobboldali kormányok idején, kilépett a pártból és nem lépett be a Híd parlamenti frakciójába. Radoslav Procházka pártjának három képviselője ugyanazt tette. Magából a pártból pedig sorra lépek ki a tagok, már több mint kétszázan távoztak.

A négy párt képviselői gyors tárgyalásokat folytattak, megállapodtak a közös célkitűzé-

sekben, amelyek alapját képezik az egy hónap belül benyújtandó kormányprogramnak. Bugár Béla erről azt nyilatkozta, hogy agendájuknak kilencven százalékt sikerült a közös koalíciós szerződésbe elfogadtatni. Ezeknek azonban csak akkor lesz relevanciájuk, ha meg is valósulnak a gyakorlatban – tette hozzá. Közben a pártok megegyeztek a miniszteri tárcák elosztásában is. Kilenc minisztérium élére a Smer adta a minisztert, hármat az SNS, kettőt a Híd és egyet a Háló foglaltott el. A Híd az igazságügyi minisztériumot és a környezetvédelmi minisztériumot kapta. Az előbbi élére Lucia Žitňanská, a Híd alelnöke került, az utóbbit pedig Solymos László vezeti. Arányosan elosztották az államtitkári helyeket is. A Híd öt államtitkári helyet kapott. Megtörtént a parlamenti tisztségeknek az elosztása is. A parlament elnökévé Andrej Danko-t az SNS elnökét választották meg. Bugár Béla a négy parlamenti alelnöki funkcióból az egyiket töltheti be.

Szlovákia történetében először létrejött tehát egy bal-jobb koalícióból álló kormány. Mindenki kíváncsian várja miként fog működni. Bedarálja-e a Smer-SNS tandem a két jobboldali kis pártot, vagy sikerül nekik valamit megvalósítani a programjukból, amellyel utólag igazolhatnák a koalícióba való belépésüket.

VARGA SÁNDOR

Széchenyi, Deák, Eötvös, a reformkori országgyűlés képviselői, akik olyannyira különböztek egymástól, mégis képesek voltak arra, hogy egyet akarjanak, amikor előtt a pillanat. Ezért nem hiszek én abban, hogy bármi felülrírhatja a politikusi alázatot. Ezért nem hiszek abban, hogy ma az igazi ellentmondás a liberális és konzervatív szemlélet között van. Abban hiszek, hogy az ellentmondás azok között van, akik változtatják a mentőjüket és akik nem. Különbőség azok között van, akik lenézik a nemzet fogalmát és akik azt fontosnak tartják. Különbőség van közöttük és azok között, akik a józan ész politikája, az emberek elvárásának teljesítése helyébe önmagukat helyezik. Ezek áthidalhatatlan különbségek. Feldolthatatlan távolságok európai távlatból nézve éppen úgy, mint vajdasági magyar perspektívából nézve.”

Valamint egy részlet dr. Dévavári Zoltán történeznék a Magyar Mozgalom rendezvényén mondott beszédéből: „En pedig honos minden lakosát, ha nem is gazdagnak, magas helyen állónak, de legalább szabadnak látni óhajtanám!, – mondotta Széchenyi, s éppen ezért: mi egy szabad világot akarunk, ahol józan ország- és közösségépítés zajlik, ahol a választott képviselők nem feledek el, hogy honnét jöttek, hogy honnét és kiktől származnak, hogy kiket, mit és miért képviselnek, ahol az állam nem a túladóztatásban, a szociális juttatások lefaragásában, a politikai klientúra és újdudalizmus építésben teljesedik ki, hanem éppen abban, hogy biztosítsa az élethez, a munkához, a tisztességes, versénysépek béréhezhez, az egyenlőség elvén alapuló igazságosságlatáshoz való jogot. Nekünk a szellem és a lelek forradalmára van szükségünk. (...) Mi egy olyan országot, egy olyan kisebbségi magyar közösséget akarunk, amelyre mindannyian büszkék lehetünk, amelyben nem a félelem, a gyűlölet, a szolgaleltőség és az egyéni kényelem és érdekek szempontjai dominálnak, hanem a közösséghez tartozás valódi köhéziós ereje az egyetlen mérce: a tisztesség, a becsület, a tehetség, az áldozatos munkavállalás, a máságg elfogadása, az érdemek és a különbség. Azért óriási, mert Bathányi, Kossuth,

FEHER MÁRTA

SZÉKELYFÖLD LEFEJEZÉSE?

Erdélyi magyarok a romániai korrupcióellenes hadjárat célkeresztjében

A Magyar Becsület Rend odaítélésével „kár-talanított” Tökés Lászlót a magyar állam, miután Klaus Iohannis román államelsorban 2010 után kapcsolt „rettenetesebb”: 2014-ben már 1100 DNA-üggyben hoztak bírósági ítéletet, tavaly ez a szám megközelítette az 1500-at. A legnagyobb bizalmi indexszel rendelkező romániai intézmény legnagyobb fogásai között tartják számon Adrian Năstase volt miniszterelnök „lekapcsolását”, sokan Vasile Ponta ügyében is hasonló, letöltendő börtönökben mérhető végkifejletre számítanak.

A DNA által tavaly óta több székefyöldi település vezetője ellen indított bűnvádi eljárások azonban fokozatosan „lefejezték” Székelyföldet. Antal Árpád célkeresztbe kerülésével pedig bezárult a kör: Csíkszereda a Gyergyószentmiklós után Sepsiszentgyörgy is „eleest”. E három település vezetői alkotják ugyanis a székefyöldi önkormányzatok vezetőinek „kemény magját”. Ők voltak, akik városgazdai feladataik – többnyire elismerés övezte – ellátása mellett karakteres álláspontot képviseltek az államhatalommal vívott mindennapi, a jelkép- és nyelvhasználát, az önrendelkezés ügyében zajló harcokban is.

Ezekre a fejleményekre reagált Orbán Viktor a nagyköveti értekezleten. A magyar miniszterelnök szerint a jogállamiság és korrupció elleni harc örve alatt Romániában magyar politikusok ellen folytatott politikai hadjárat zajlik. A megállapításra a Ponta-érá-hoz képest visszafogottabb, de nem kevésbé önértetes válasz érkezett Bukarestből: a román külügyminisztérium közleménye az igazságszolgáltatás pártatlanságát, az illetékes testületek döntéseinek megkérdőjelezhetetlenségét hangsztatja.

Az intézkedés nyomán keletkező erkölcsi kár mindenesetre felbecsülhetetlen. A korrupcióellenes harc jegyében ugyanis a romániai magyarság vezetőit többnyire úgy lehetetlenítik el, hogy közben nem bizonyított a korrupció gyanúja. Az állapot kikezdi a romániai magyarok biztonságérzetét, ugyanakkor tanácstalanságot gerjeszt a júniusi önkormányzati választások előtt. Az egzisztenciális problémák, a kettős mérce alkalmazása, a titkosszolgálati nyomásgyakorlás közepette ugyanis egyre kevesebben gondolkodnak közéleti szerepvállalásban. A meghurcolások nyomán Mezei János, Gyergyószentmiklós polgármestere máris bejelentette, hogy nem indul a júniusban esedékes önkormányzati választáson, Antal Árpád egyelőre nem döntött. Csíkszereda előlőjárója, Ráduly Róbert pedig már a vádemelés után lemondott polgármesteri tisztségéről.

CsINTA SAMU

Bessenyei tépelődése...

Napok óta nyugtalanított valami, de csak akkor tudtam meg, mi, amikor személyeg vettem oszlopos mellszobromat Bécsben, valamikori tanyám, a test-örpölatka közelében.

Bizony jólesett, amikor az akkor még lelkes magyarok emléketem felidézése szoborállításba fogtak. Az előkészületek sikerrel jártak, mert végül is oszlopra kerültem. Igaz, kicsit félreesően a palotától, ugyanis a véleményező magyar művészettörténész szerint képmása zavarta volna a „barokk” környezetet. Annál örövendesebb volt az avatás, hiszen Bécs városának műemlékbizottsága is befogadott, helyesebben nyilvánosan visszafogadott tetteim színhelyére.

Igaz, csónkítás ért kétszer is, elutalajdonítva az oszlopra erősített kardomat, de ez csak pillanatnyi bosszúságot okozott, mivel testőr létem ellenére ügysem karddal, hanem tőlvél harcoltam.

A legnagyobb örömet az váltotta ki, amikor a bécsi magyarok a nagykövetségre karöltve éveken át eljötték hozzám, és munkásságomat mintegy 1848 előtörténetének nyilvánítva koszorúkkal idézték fel emlékeimet.

Az utóbbi években mintha minden kizökkent volna a kerékvágásból: jönnék, jövetneket hoznám, de csak külön-külön, kerülve az egymással találkozást. Nem tudom, mi lelte ezeket a békebeli kannibálokat (Nagy Gáspár), s ha tudnám sem foghatnám fel, mi okozta a meghasonlást. Jönnék, jövetneket, mondanak nagyokat, mintha csak meg akarnának nyugtatni afelől, minden rendben van. Mákonynak még koszorúkat is helyeznek el, illetve az ösöket és a hősöket számítva vállvergetésünkre: lám milyen jó honfiak és honleányok ők, egymás kirekesztésé-

deák

Merre tartunk, merre menjünk?

Értelmiségi felelősség, értelmes megalkuvás Bármely életerős, prosperáló közösség a gyermekeket megszülő és felnevelő anyák, valamint a munkájuk verektekével a megfelelő életszínvonalat, gazdasági állapotot megteremtő apák nélkül elképzelhetetlen. Pozitív jövőkép ott alakul ki, ahol életerős ifjúság és sokoldalú stratégia áll a társadalom haladásának szolgálatában. Eközben a szellemi fejlődésnek, a *jólét kiteljesedésének a feltétele a számban erős, hazaszeretben és temiakra-sában példamutató értelmiség megléte.*

Az értelmiségi csoport tagjait nevezzük elméletileg értelmiséginek. Gyakorlatilag viszont, a szó jelzős szerkezetéből kiindulva, az értelmiségi ezen túl egy pontosan körül nem határolt és körül nem határolható alkati típus, a társadalomtól és értelmiségi társaitól elvárt jellemvonású egyén. A fentiek alapján a legmesebb értelemben vett értelmiségi megfelelő műveltséggel, intelligenciával és kulturális érzékenységgel rendelkezik, a szellemi autonómia képviselőjeként minél önállóbban (és sokoldalúan) gondolkodik és lehetősége szerint így is cselekszik, felelősséget érez embertársai iránt, és a közösségi érdekekhez igazítja saját boldogulását. Képes áldozatot hozni, képes az alapfeladataitól eltérő, saját boldogulását szolgáló és/vagy közösségi igényeknek eleget tevő egyéb feladatvállalásra. A kisebbségi értelmiségi esetén a közösség-szolgáló igény (pusztán annak kinyilvánítása) magasabb, ugyanakkor fennállhat a hátrányos megkülönböztetés lehetősége. A magyar értelmiség alapfeladata, hogy művelt legyen, és ezáltal képesek bizonyuljon a magyar kultúra hordozására.

Sári András megközelítésében: *„Az értelmiségi szerep a társadalomban küldetésként fogható fel, és nem mint napjaink példája bizonyítja szakértő, mindenhez értőként teljhatalma törekvő emberek rétege. Csendes, de annál lényegesebb és fontosabb tevékenységgel a társadalom javát szolgálja, az örököl és tanult mintákavató magatartásával példát mutat a társadalomnak, és felelősségérzetét, tudatát nem befolyásolja semmi és senki!”*

Közép-Kelet Európában, Erdélyben az értelmiség identitásmegőrző, kulturálközvetítő szerepe felértékelődött. Térségünkben a nemzeti mozgalmak mozgató ereje többnyire olyan írókra, nyelvészekre, történészekre, papokra, tanítókra, orvosokra alapozott és részben alapoz ma is, akik különös „nemzeti” küldetés teljesítésére vállalkoztak. Miközben az általuk képviselt kisebbséget alkotó egyének döntő többsége nem annyira áldozathozó szerepre, hanem sokkal inkább emberhez méltó

2016. március–április

életre, jövőbeni kilátásokra, egzisztenciális biztonságára és kiszámítható jogszolgáltatásra vágyik – lehetőleg a szülőföldjén.

Az értelmiségi réteg, a közösségek sorsáért aggódó szabadgondolkodók csoportja egykori forradalmak elindítója volt. Jól tudta mindezt a kommunista rezsim, amely mellőzésükről és meghurcolásukról gondoskodott. De hová jutottak napjainkban az értelmiségi sorsok Erdélyben? – tehették fel a lényegi kérdést. A választ Jakab Attila adja meg: *„A kommunista rendszerben képzett és szocializálódott kisebbségi politikusokká vált értelmiségiek az RMDSZ-en belül egyfajta egymérsítési és elcsékelényesítő folyamatot indítottak el, amely mindenkéltől a személyek és csoportokédek harcában érzékelhető. Ennek a harcnak esett áldozatul a minőség és a hozzáértés. (...) A mindent lefedő romániai «magyar érdek» ol-tárán gyakorlatilag mintegy megsemmisült – vagy legalábbis permere szorult, a társadalmilag alig láthatóvá vált – a független, szabad gondolkodás lehetősége. Különös jelenség, hogy amíg a román politikai vezetés minden időben az értelmiség – elsősorban nemzeti alapú és megfontoltság – integrációjára törekedett, addig romániai magyar viszonylatban inkább a kirekesztés figyelhető meg. Ez természetesen nem jelent azt, hogy fiatal értelmiségiek (helyesebben diplomások) ne vennének részt a kisebbségi politizálásban. Ők azonban azonosulni/hasonulni kényszerülnek, s egy idő után gyakorlatilag el is veszítik a szakmai visszavonulási lehetőséget. Mindez oda vezet, hogy a veszélyeztetettség érzésének a következményeként mindennapi gyakorlatát, elemi emberi magatartását válik a helyezkedés, az elvek elhallgatása (vagy megtagadása), illetve a megalkuvás.”*

Elég szomorú, hogy emberöltőnyire a kommunista diktatúrából kivezét rendszerváltást követően saját körünkben a szabad véleménynyilvánítás a hátrányos megkülönböztetés lehetőségeivel fenyeget. Az igazság kimondása leginkább pusztába kiáltó szónak bizonyul. Pedig a minél szélesebb körű független értelmiségi réteg, a támogatók számát, díjazásokkal, funkciókkal meg nem vásárolható diplomák száma, a szökimondó és példát mutató áldozatvállalók tömege a társadalmi fejlődés biztosítója. A kisebbség számára még nagyobb jelentőségű bíró erő.

Mikor mondjuk hát ki Sabin Ghermannal és Lucian Boiával együtt: Elegem van a sajátos másság Romániájából! Elegem van minden-napi életünk túlpolitizálásából! Elegem van...

DR. ÁBRÁM ZOLTÁN

Két nyugat-magyarországi lelkész a szabadságharcban

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc támogatói és aktív résztvevői közül sokat ismerünk, mégis a kutatók során itt-ott felbukkann néhány az ismeretlenségből. Ilyen Ráhnér Máté (1810–1877) evangélikus lelkész Sárovrót. Újkárm volt. Kiemelkedő szerepet vállalt önéletrajza, az elfogatási parancs és a kihallgatási jegyzőkönyv szerint a szabadságharcban. Fertőmelegyesen (Mörbisch am See) született az anyakönyvi bejegyzés szerint, mint Matthias Rahner. Szülei Bükre küldték a magyar nyelv elsajátítása végett, 1830–1833-ig Bécsben az Evangélikus Teológiai Tanintézet hallgatója volt. Államérdekéből protestánsoknak ugyanis a Habsburg birodalom területéről nem volt szabad külföldi egyetemre járn, ezért alapította a bécsi udvar ezt az intézetet. A beiratkozási jegyzékben már mint Ráhnér Máté szerepel. Sárovrón mint kénylevő lelkész szolgált. 1848-ban kihirdette a magyar kormány rendeleteit, ezért bűndojnsa kellett, majd 1849 őszén feladta magát. Három hónapi vizsgálati fogság után 1850. március 28-án a haditörvényszék bűnösséget bizonyítani nem tudva szabadon bocsátotta. Sárovrát mégis el kellett hagynia, Koltára (ma Nemeskolt) került. Sem az önéletrajza, sem a jegyzőkönyvek nem említik meg a szöhágyomány úján terjedt és még nem bebizonyított hírt, amely szerint az evangélikus gyülekezet felügyelőjével, Róth Ferencel a már fogoró gróf Batthány Lajos miniszterelnököt Sárovrótt ki akarta volna szabadítani.

Jóbarátai közé tartozott Gottlieb August Wimmer (1791–1863) evangélikus lelkész, aki Teréz lánya keresztapja lett. Wimmer, 1818–1848-ig Felsőölvő (Oberschützen) lelkésze, 1845-ben hozta létre a tanítóképzőt és a ma is működő evangélikus gimnáziumot, amely 1921 után az egyetlen burgenlandi gimnázium volt, ahol érettségizni lehetett. Wimmer is a szabadságharc pártfogója volt. Németre fordította Kossuth Kiáltványát a néphez, amiért letartóztatás fenyegette és ezért menekülnie kellett. 1849-ben Berlinben szeretett volna a magyar kormány hivatalos küldötté lenni, de ez megtiltotta neki. Felsőölvőn tér és a bécsi 5. kerületben utca van elnevezve róla.

Miert fontos az egykori Nyugat-Magyarországról származó két személyiség megemlézése? Egyrészt az 1848/49-es részvételük miatt, másrészt pedig a nemzetiségi hovatartozásuk miatt. A magyarországi evangélikus egyház kezdetektől fogva mindmáig magyar, szlovák és német nyelvű. A nemzet fogalmának értelmezése változik az idők folyamán. A 16–17. században a magyar nemzet részeinek tartották magukat a magyarországi diákok külföldi egyetemeken bármelyik népből is származtak. Rahner és Wimmer példája a nem magyar származású soknyelvű nemzet tagjainak. Hűek maradtak Magyarországhoz mint hazájukhoz a „*Hungarus non magyarus*” jelszó alapján, amely különbséget tesz a politikai nemzet és a nyelvi és a kulturális hovatartozás között. Ilyen volt sokak önértelmezése is az erős magyarorszási irányzat ellenére a 19. század második felétől.

FONYAD PAL

2016. március–április

PÓCZIK SZILVESZTER*

CIGÁNYKERÉK – MÓKUSKERÉK

A roma kisebbség ki- és beilleszkedéséről

A korábban összefoglalóan cigánynak nevezett, de etnikailag sokszínű csoportok, amelyeket ma – tévesen értelmezett politikai korrektségből – egyik alcsoportjuk nevét általánosítva inkább romáként szokás említeni, a 15. század elején érkezett Közép-Európába. A természeti és társadalmi környezet kiélésére irányuló kóborló, periférikus megélhetési módjuk és az ahhoz kapcsolódó közbiztonsági veszélyek gyorsan kiváltották a letelepedett népesség haragját. Az üldözések időszakát követően a 18. század felvilágosult abszolutizmusai, majd a 19. század jogállamai celszerűségi szempontoktól és humanista eszméktől vezérelve kísérletet tettek beillesztésüket a társadalomba. A cigányüldözések újabb és újabb hullámai, majd a vészorkszak (porrajások) időszaka után a velük kapcsolatos megítélés sokat enyhült, integrációjuk azonban sehol sem sikerült megnyugtatóan megoldani. A többségi népességnél alacsonyabb szociális, egészségügyi és iskolázottsági mutatóik több-kevesebb mindenhol tartózták hátrányaikat.

A cigányság többségének súlyos szociális helyzete ma a magyar társadalom és társadalompolitika legsúlyosabb gondja, mondhatjuk, nemzeti sorskérdés. Miközben a magyarországi cigányság a 19. század folyamán elindult egyfajta integráció felé, újabb vándorló oláh és beás cigánycsoportok telepedtek a román fejedelemségek területéről Erdélybe, majd a királyi Magyarországra. 1848-ig több helytartótanácsis rendelet próbált gátat vetni beáramlásuknak. Emellett a cigányságba beleszülető magyarok is jócskán gyarapították számukat. Az 1893. évi népszámlálás mintegy 275 ezer cigányt talált. 40%-uk Erdélyben, 60%-uk az ország belső részében, főként Hajdú, Bihar, Szabolcs, Heves megye területén élt. 88%-uk letelepedett, többségük háznak nevezhető épületben, 34% putriban lakott, csak 8-12%-uk nomadizált. 10%-uk muzsikus volt, a többi napszámos, vándoriparos, vándorkereskedő vagy foglalkozás nélküli. Gyermekeik nem jártak iskolába, a cigány népesség többsége írástudatlan volt. A 20. század elejére a gyári tömeggikkipar feleslegessé tette háziipari foglalkozásaikat is. A kommunista diktatúra korai időszakában kiépülő tervgazdaságba iskolázottság, szakismeretek és az ipari munkaritmushoz szükséges fegyelmzetttség hiányában csak kevesen tudtak beilleszkedni. A Kádár-rezserben érvényesülő extenzív iparosítás azonban igényt tartott nagyszámú képzettlen munkaerőre. Ezt az igényt kielégítőndő született az MSZMP Politikai Bizottságának 1961. tavaszi határozata a cigányság helyzetének megjavításáról, munkába állításáról és átneveléséről. A széles körű szociális intézkedések hatékonyságát a totális társadalomellenőrzés, valamint a megtorló jellegű büntetőjogi és rendszert volt hivatva biztosítani. Megkezdődött a cigányság vonulása az ipari centrumok felé. A férfiak döntő többségének munkába állásával megoldott városiasodásuk, szerény lépésekben lassan javult egészségügyi és oktatási helyzetük.

Társadalom – A jövő nemzedéke

Érdekes módon, vannak témák, amik körbe-körbe keringenek és hiába deklarálom, idővel megint szemben találok magam a kérdés-sel. Talán, mert a valóság túl sokoldalú, vagy túl sokféle példa létezik ugyanarra, vagy egyszerűen csak akkora erejű a kérdéső, hogy képtelen vagyok figyelmen kívül hagyni. Akár százszor is. Ez alkalommal pedig az cirkulál a neuronok közt, amit már többször is hallottam, láttam, olvastam, írtam: az ember kétféleképpen lehet boldog. Vagy mindene megvan, vagy elfogadja azt, ami van.

Elméletben jól hangzik, bár kevésbé megvalósíthatónak az első és béle is nyugodna az ember a gondolatba, hogy a nélkülözés ismerete nélkül éljen teljeslegesen. Szenvedés nélkül, szomorúság nélkül, maga a nélkülözés nélkül. De amikor jelen korunkban körbenézek, valahogy még sem azt látom, hogy ez annyira fű, de nagyon előremutató tendencia volna. Ugyanis akadnak olyan példa életék, akik az önmegtartóztatás, fegyelem, szigor, nélkülözés bármí féle ismerete nélkül nőnek fel és alkotják velős részét eme illuzórikus rendszernek. Most mondhatnánk, ez csak irigység és féltékenykedés, de rövidke csillogó életű során fel-felbukkannak árulkodó jelek, melyek mégis csak a klasszikus ősi elméletet bizonyítják, miszerint nincs fekete fehér nélkül, nincs élt halál nélkül, nincs élvezet szenvedés nélkül. A legtöbbünknek, kinek élteje két sem közkenetemes, a tapasztalat útján szerzett tudás adja, így mi, mondhatni „megbólsílvé” alunk hozzá a mindennapok alapvető problémáihoz, ezért is hangzik olyan hűlyén ez a primitív gondolat leírva-kimondva százszor és ezerszer.

NAGY OLIVIA

keretek pedig nem a leszakadtak felzárkóztatását, hanem politikai szövetségkötése, pártfinanszírozás, választási vesztegetések, valóságos, de hatástalan, olykor pedig látszólagos vagy kimondottan destruktív civil kezdeményezések pénzügyi alapjainak megteremtését szolgálták. A gátálatlan és céltevesztett pazarlást az Állami Számvevőszék két jelentésében is sóvá téette.

Az Orbán-kormány 2011. évi átfogó integrációs terveze és a végrehajtás államtitkári szintű szervezése és felügyelete új reményi csillantott fel. A közmunka mára népszervérvé vált rendszerében valamint az ahhoz kapcsolódó oktatási és szociális intézkedésekben egyértelműen tükröződött az a szándék, hogy a leszakadók rendszeres és legalis munkajövedelemhez jussanak, és motíváltak legyenek a mindennapi együttélés legalább minimális követelményeinek betartásában. Bár a közmunka rendszeréből igen nehézkes visszajutni a szabad munkaerőpiacra, és az abból elérhető jövedelem éppen csak a túléléshez elegendő, sokak számára mégis az első lépést jelentheti a visszailleszkedés felé. Az egyházak által mentorált felsőoktatási roma szakkollegiumi hálózat, valamint a középiskolai ösztöndíjak jelentős segítséget nyújtanak a roma értelmiség és középosztályi megismosodáshoz. Egyebek mellett az Országos Roma Önkormányzat és különösen a „Híd a munka világába” című program – rendkívül udvariasan szólva – aggályos gazdálkodásáról szóló nemisítő sajtóhírek azonban felvetik a kérdést, nem csak a már korábból ismert mókuserkek forog-e tovább.

*) Szerző társadalomtudós, az Országos Kriminológiai Intézet tudományos főmunkatársa

500 eurós bankjegy adieu?

A New York Times vetette fel először a témát: Ki kell vonni a 100 dolláros papírpénzt a forgalomból. A gonosz bűnözők, a fegyvercsempészek akcióit így lehet a legkönnyebben megakadályozni. Ez az elsőlégs érvéles. Ezzel akarja az újság a politikusokra erőszakolni véleményét és az olvasók gondolkodását is korlátok közé terelni.

Úgy tűnik, az ötlet most az EU-ban is talajra talált. Itt az 500 eurós bankjegyvet tartják fölöslegnek. Kinek is van szüksége erre a címletre? Hiszen a kiskereskedelemben már régen nem kötelező az elfogadás, gyakorlatilag csak a bankokban juthatunk hozzá és hálások lehetünk, ha mégis valahol fizethetünk vele. Ha az amerikaiknak nem kell a 100 dolláros, kinek is lehet kifogása az ellen, ha az 500 eurós használata szűnik meg? Természetesen nálunk a viták csak elméleti síkon zajlanak.

No, ha nem kell az USA-ban 100-as, akkor egy idő után a 20-asra, majd a 10-esre, s lassan egyáltalán a papírpénz egyetlen formájára sem lesz szükség: megszűnik a készpénz használata. A monetáris világot uralma alá vonja a plasztikkártya.

Talán fontos lenne e helyen emlékeztetnünk idezni, hogy a készpénz (érmék és bankjegyek) az egyetlen törvényes fizetőeszközünk. Az, ami a bankokban a kontónkon van, az csupán a pénzünk a fémzser papírpénzekre, de nem maga a pénz. Logikusan tehát, megtartjuk a jogunkat, de elvesztjük annak célját. Nagyszerű dolog, nem?

Mi is rejlik valójában emögött? Ha egy politikus azzal érvel, hogy ez csak a mi biztonságunk érdekében történik, akkor az előreláthatólag vagy a pénzünkbe, vagy a biztonságunkba kerül. A készpénz megszűntetése esetében mindkét veszély fenyeget.

Kétségtelen, hogy bizonyos függulenséget és névtelenséget jelent a készpénzzel fizetés. Senki semmi köze ahhoz, mikor, hol, mennyiért, mit veszünk. A bankkártya viszont már egy csomó adatot tartalmaz tulajdonosáról, sőt használatának helye és

Kafe

SZIGET ÉS HÍD

– Beszélgetés Juhász Réka evangélikus lelkésszel –

Múlt év szeptembere óta az osztrák egyház keretében teljesít magyar szolgálatot. Áttekintve eddigi életútját kezdjük talán a gyökerekkel: milyen családi kötődésekre tekint vissza?

Tipikus dunántúli családból származom: magyar – német – lengyel és kun gyökerekkel. Lengyel dédapám családja, még II. Rákóczi Ferenc hűséges tisztjeként érkezett Magyarországra, Esztergom környékén, Héregen kapott földeket. Német gyökerű dédszüleim családja Mária Terézia idején telepedtek le Héreg környékén. Anyai dédanyám viszont bajnai magyar család leánya volt. Anyai részről a családomban mindenki katolikus volt, még katolikus papok is kerültek ki közülünk.

Apai részről felmenőim kunok, felvidéki és tatai magyarok. Családomnak ez az ága református. A felvidéki ág a lakosságcsere idején (1946-ban) szülőhelyük és otthonuk elhagyására kényszerült. Az új hazában, Tarjánban a katolikus sváb lakosság között nem volt egyszerű új életet kezdeniük... de azóta sokminden változott. Német tudomást a tarjáni németeknek köszönhetem, és Zoli öccsem lelkes klarinétosa a tarjáni német nemzetiiségi zenekarnak.

Milyen volt gyermekkori környezeted? Voltak-e már az általános iskolában olyan élményei, amelyek felkeltették érdeklődését a lelkesi hivatás iránt?

Nagy családban nőttem fel, dédanyáim és nagyszüleim szerető türelmességgel és dolgos kezei alatt. Hatalmas szabadságban.

A Juhász ág (akkoriban) egyetlen dédunokájként – az öcsém 14 évvel később született – apai dédanyám kérésére én is református lettem.

A szabadsághoz hozzá tartozott, hogy én Héregen mind a katolikus, mind a református gyülekezetben otthon voltam. Sőt vasárnaponként a 10 órás református istentiszteletről hazafelé menet szívesen beültem nagybátyám, katolikus keresztapám mellé a katolikus templomba. Természetes volt. A misét a mai napig kívülről tudom énekelni.

Egy dolog zavart csak: az, hogy nem ministrálhattam, mint a barátomnál...

Mikor került el hazulról? A Pápai Református Gimnázium netán különösebb ösztönzéssel járt? Milyen baráti és tanári kapcsolatokra tekinthet vissza, amik valamilyen módon egygették útját?

Tizennégy évesen – szüleim ösztönzésére - a Pápai Református Gimnáziumba felvételiztem és kollégista lettem. Nehéz volt a nagy szabadság után a kollégium szigorú rendjéhez alkalmazkodni. De fegyelmet, önuralmat és a tíz ágyas kollégiumi szobában alkalmazkodó képességet tanultam. „Szobafőnökséget” is vállaltam, ezzel azonban felelősség is járt. Kilenc fiatalabb lányt bíztak rám, amit nagyon komolyan vettem. Nehéz volt „kinevezett főnöknek” lenni. Meg kellett tanulnom elismerni, elfogadni és figyelni a másokra. Ezek az évek voltak talán a „közösségvezetés” első és legkeményebb tanulóévei. A rám bízott „ládázó” lányokból végül igazi „szobatársak” váltak, akik lelki gondjaikkal nem a nevelőkhöz, hanem inkább először hozzám fordultak. Együtt épültünk, én a beszélgetésből, én a belem vett bizalomból.

Teológiából diplomázott Pápán, vele párhuzamosan elvégezte a történelem szakot Budapesten, miközben Németországban is többször ösztöndíjas volt. Eleve sokoldalúság, vagy sokat vállalás készítette ebben?

Gimnáziumi tanáraink és nevelőim szellemisége, nyitottsága, műveltsége nagy hatással volt rám a pályaválasztásban. Olyan területet kerestem, ahol a művészet, a zene, a vallás, a

történelem és a kommunikáció tudománya iránti éhségemet csillapíthattam. Végül történelem és teológia szakra jelentkeztem. Teligondozóként, zenészként, művészettörténészként igen, de lelkészként sosem tudtam volna elképzelni magam... Erlangeni ösztöndíjas éveim életre szóló barátságok, a gyülekezeti munka és a teológia tudományában való elmélyülés évei is voltak. Végül egyháztörténeti szakdolgozataimban egymásra talált a teológia és a történelem iránti érdeklődésem. Lezáratlannak éreztem a kutatást, ezért professzoraim ösztönzésére disszertációírásban folytatom az elkezdett munkát.

A vallás kutatható, megtanulható, de a hit Isten ajándéka – sok lelki tudakodás vezet ezen az úton. De sok meglepetés és csodálatos találkozás is. A hitből kapott bátorítást tovább kell adni, mint bátorított bátorító. Erre kaptam elhívhást különböző helyzetekben, többek között a teológia melletti döntésemben, majd megerősítést lelkésszé válásom útján.

2011-ben szentelték lelkésszé, de már előtte házasságot kötött Szíriából származó férjével. Azóta Bécsben él és egyháztörténeti disszertációján dolgozik. Időközben beépült az itteni osztrák egyházi életbe. Végül magyar szolgálatot vállalt. Talán egyfajta elkötelezettségéből?

Férjem szintén ösztöndíjas teológus volt Erlangenben. Igazi szellemi – lelki – és házastársat kaptam benne. 2009-ben tanársegédként érkezett a bécsi evangélikus teológiára, ahová 2010-ben Erlangenből én is követtem. Bécsben Rudolf Leeb egyháztörténet-professzor nagy érdeklődéssel fogadta a disszertáció-tervetmet és vállalta a témavezető („doktorvater”) szerepét. A doktori munkámon 2011 és 2013 között az ausztriai evangélikus egyház, a mainzi Kelet-Európa-i Történeti Intézet, majd a bécsi egyetem Herder- ösztöndíja keretében dolgoztam. Az ausztriai evangélikus egyház szolgálatába 2013 szeptemberében kerültem. Részdíós lelkesi szolgálat keretében két bécsi gyülekezetben segítettem és támogattam a gyülekezetet vezető lelkészek munkáját.

A magyar evangélikus gyülekezettel férjem hozott ismeretségbe kolléganője, Solymár Mónika evangélikus lelkész nő által. Az ismeretségből eleinte zenei és gyermek-istentiszteleti szolgálat, majd a gyülekezet részéről meghívás, az osztrák egyház részéről pedig megbízatás lett.

Korábban, németországi ösztöndíjas éveim alatt rendszeresen vállaltam szolgálatot magyar szórvány gyülekezetekben. Ezekben a szolgálatokban megtapasztaltam, hogy semmilyen más nyelven hallott vagy mondott igehirdetés, imádság és ének nem tud olyan lélekhez szóló mlységet elérni, mint az anyanyelven megszólaló Ige, imádság és ének. Örömmel vállaltam a megtisztelő feladatot.

Hogyan látja az Ausztriai Magyar Evangélikus Gyülekezet helyzetét, jövőjét és ebben személyes szerepét?

Kicsiny gyülekezet vagyunk, de sokoldalú és felelősségteljes feladat bízottak ránk. Egyzserre sziget és híd vagyunk: lelki sziget a nagyváros rengetegében és a szórvány magyarság ausztriai vizein, másrészt híd az ausztriai és a magyar egyházi, társadalmi, kulturális életben, de híd Isten és egymás felé is.

Személyes szerepemet a jézusi „talentum példázatához” hasonlítanám (Mt 25, 13-30), amelyben a szolga a bízott keves talentumot is hűséggel és felelősséggel gondozta és forgatta. Számomra ez annyit jelent, hogy hú maradni a rám bízott kis közösséggel, felelősségteljesen végezni a rám váró feladatokat és hú maradni az elhíváshoz.

A HIÁNY MŰVÉSZETE

A cselekmény helyszíne Auschwitz-Birkenau (1944.) Saul Auslaender, a film főszereplője részt vesz a megsemmisítésre ítélték gázkamrába terelésében, a holttestek krematóriumba szállításában, a hamvak szét-szórásában, a gázkamrák takarításában. Egy fiúban házasságban kívül született gyermekét fél felfedezi, akinek holttestét meg akarja menteni az elégetéstől, megadva számára a végítztségesség. Az eddig náci parancsát teljesítő Saul ettől kezdve más parancsoknak engedelmeskedik. Rabbit akar találni fiának, aki segít zsidó hagyományok szerint eltemetni a gyermeket.

Saul társai szökést terveznek, de ez sem igazán érdekli, a fizikai szabadság szinte mellékessé válik az egyéni, mentális, erkölcsi szabadság tükrében. Úgy gondolom, hogy aki minden emberi méltóságától megfosztottan, ezen körülmények között képes egy ilyen döntést meghozni, szabad ember.

A végítztségesség morálisan a legtovább, és legkevésőbb, ami megadható, elvárható. Azonban „Senki nem hisz mindig, és senki nem hisz soha.” (Röhrig Géza) Más vallási kultúrákat érintő katasztrófákkal együtt a holokauszt megtörtént. Az okokra több elmélet létezik. Nem érdekelnek. Nem érdekelnek, mert ezeknek a katasztrófáknak

HOLDASI-SZABÓ ZSUZSA

A pénz és erkölcs

A hála Iúnót illette szent lú dai Által Róma megmentéséért, ezért a Monéta, azaz a figyelemztető jelzőt kapta. Magára a római denárius érmék reverzjére (hátdoldalára) a Iúno Monéta feliratot verték és később jobb híján „monetának” is kezdték nevezni, mivel sok nyelven a pénz szó nem létezett. Iúno római istennő, a szülés és a házasság istennője, sőt a numen kultusz szerint az ő feladatuköre volt az erkölcsi tisztaság is. És már meg is érkezünk a központi kérdéshez, a pénzhez? A pénz jó vagy gonosz? Számos funkciója van a pénznek, tehát a felhasználás vagy a felhasználó szabja meg szerepét, de mégis azt a benyomást kelti, hogy a pénz magát „önállósítja” vagy majdhogy nem „megszemélyesül”. Híresek a gazdaság és a pénz, a hatalom és a pénz, vagy az erkölcs és a pénz párosai. Minden évszázad másképpen szemléli ők. bínik vele és a művészek is ennek megfelelően, eltérően ábrázolják: jó, rossz, látható, láthatatlan, regionális vagy globális.

’Sic itur

1. Sokan, főleg a jótékonyági ügyek szószólói az Egyesült Államok és az Európai Úrprogram szemére vetik, hogy a távoli égitestekkel foglalkoznak, az űrkutatásra milliárdokat költenek ahelyett, hogy a pénzt a földi bajok orvoslására fordítanak.

Hogy is áll ez a dolog a távcső nagyító vagy kicsinyítő felével nézve?

A huszonegyedik század hajnalán hétmilliárd ember él a Földön, háromszor annyi, mint mondjuk 1934-ben, amikor József Attila azt írhatta, hogy „kétezer milliő ember sokaságból” emelte ki, szemelte ki szerelmét. Nemcsak megháromszorozódtunk egyetlen évszázadon belül, hanem velünk együtt a fejlődés menete is felgyorsult.

Igaz, hogy egyelőre megtizedeli Afrikát az AIDS, és nem tudunk csinján bánni még a SARS-sal, vagy madárinfluenzával, de a közepkorban tömegirőti betegségese a pestist, himlőt, maláriát, a faláriát már jól féken tartjuk.

Igaz, hogy a múlt század két világháborúja és harminc kisebb összetűzése több, mint százmillió embert elpusztított – és manapság százazreket öl meg a „fajtisztogatás”, a terrorizmus és az antiterrorizmus, szám szerint az emberi veszteség (bár fájdalmas ez az érintettek és a szeretteikre nézve) csak mérsékelten fékezi a túlnépesedés expresszvonatát.

Az emberiség jelenlegi mumusaí közül háromat említenők: az ökológia rombolását, mely hosszú lejárataban a Föld lakhatóságát veszélyezteti, a hidrogénbomba felelőtlen felhasználását, mely beláthatatlan pusztulást eredményezhet, és egy óriásmeteor, vagy eleddig ismeretlen üstökös ütközését bolygókkal, melynek katasztrófális körülményei kiszámíthatatlanok.

KABDEBŐ TAMÁS

FRIED ISTVÁN

„Ami nem írható le még, / Itt megtörténik”

– A Faust ismét magyarul –

„Juss égből földön át pokolfenékig!”

A magyar irodalom évszázadaiban sosem volt vita arról, hogy a világirodalmi alkotások fordítás útján történő integrálása a magyar irodalomba valójában magyar irodalmi cselekedet; más nyelven szerzett remekművek szerves darabjai lettek magyar irodalomtörténeseknek. Legnagyobbjaink, Vörösmarty, Petőfi és Arany teljes magyar Shakespeare-t terveztek, a *Nyugat* poétái „pávától”-al ékesítették föl poézisüket, Szabó Lőrinc „örök barátaink”-at emleget, hogy két kötetben közreadta fordításí gyűjteményét. Márai Sándor egy idegen állam diplomatájának mutatta meg könyvtárából azokat a köteteket, amelyekből magyarul olvasható ki a világirodalom története; s tette ezt azért, hogy igazolja: sosem szakadtunk ki a világirodalom áramából, költőink és az általuk fordítottak között nem szűnő párbeszéd jött létre; a magyar kultúra szellemiségét a magyar Dante Babits Mihály remeklésében, a magyar Hamlet Arany János szavaival, a magyar Shelley Tóth Árpád tolmácsolásában találja. S a szabad gondolkodásra vészterhes időkben a megakadni képtelen költő, Nemes Nagy Ágnes, Weöres Sándor, Kálnoky László fordításaiakkal figyelmeltettek az európai művelődés és irodalmak élető példájára. Márton László a lehető legmerészebb fordítói tette szánta el magát: egyetlen kötet számára készítette el a Faust-us-népkönyv, az Ós-Faust, valamint a Faust első és második kötet friss nyelvű, mai olvasói igényekhez szabott átültetését. Közismert, hogy Goethe Faustja (melyen hatvan éven át munkálkodott) nem csupán egy a világirodalmi remeklések közül, hanem az európai gondolat, a fausti, tevékenységét soha fel nem adó ember kezdetől fogva, ma sem szűnő érvénnyel rendelkező, alapvető hitvallása; egy olyan korszak üzenete, amely még hitt abban, hogy a „prométheuszi” cselekvés, ha utópiába foglatlan is, egyszer majd, talán elhozza a méltányos és emberséges világnak, legalább a megfogalmazásban kinyíló, lehetőséget.

Faust alakjában alkotója újra-gondolja a megkísértésnek kitett lététő esélyeit, aki egyszerre szereplője az ember tragédiájának és az ördög komédiájának. *„Tudja a kertész, ha a fácska zöld,/ Jövőre gyümölcsöt növeszt az ága”* – emígy az isteni szó a tévelygve is munkálkodó emberről. Mephisztophélész, ha sátni iróniával, sem nyilatkozik másképp: *„A végét neki ezt a szellem megadta,/Mely nem bír maradni tétlenül.”* Az angyali kar éppen ezért emelheti a magasba „Faust halhatatlan részét”:

...várj, madár várj!

Eszternek hívnák, 1932-ben születtem Budapesten. Keresztnevetem édesapámtól kaptam. Azért Eszter lett a nevem, mert jelentését nézve héber eredetű és már az apai nagyanyámat is Eszternek hívták. Nálunk ez családi vonás, ugyanis azért választunk generációk óta héber neveket, mert zsidók vagyunk. Az Eszter név bájos fiatal lányt jelent, bevallom ezzel is tetszik nagyon nekem ez a név.

*„Szó! a kakas már.”*1944. március 15-ére virradt a reggel. El sem tudom mondani, sem leírni, milyen nehéz időszakot élünk át a családdal. Meg mindig zajlik ez a borzalmas háború a Tengely hatalmak és a Szövetségesek között, mely szülőföldemet, Magyarországot is nagyban érinti. Azt a hírt kaptuk ugyanis, hogy Hitler el fogja készíteni kis hazánk megszállásának tervét. El sem tudom képzélni, mi lesz akkor velem és a családdal. Az édesapám már egy éve nem láttam. Kapott egy levelet a kormánytól, melyben felszólították, hogy azonnal pakolja össze a legfontosabb dolgait, mert munkaszolgálatra küldik, nagyon-nagyon messze, nem is emlékszem hova, de úgy rémlik, egy munkatáborban fogják elszállásolni a szomszédban lakó Iszák bácsival együtt. Nem tudom leírni, mekkora fájdalmat érzek, amikor a drága jó apámrá gondolok. Minden este várom haza, ott állok az ajtóban, de sosem hallom dőleg lépteit a lépcsőházban.

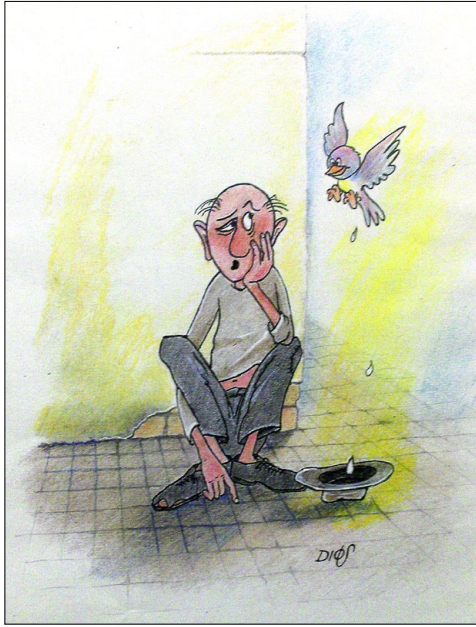
En szeretek iskolába járni, vagyis szerettem. Azelőtt szerettem. Ez azért változott meg, mert két évvel ezelőtt azt az utasítást kaptuk, hogy minden zsidó kisiskolásnak hordania kell egy nagy sárga csillagot. Először nem tartottam ezt rossz dolognak. Nagyon is tetszett, a szép nagy sárga csillag. Láttam már életemben hasonló! amikor felnéztem az égre és az esthajnalcsillag nézett vissza rám. De ahogy telt az idő egyre furcsábban kezdtek rám nézni a többiek, olyanok is, akiket azelőtt nagyon szerettem, és akik szintén szerettek engem.

Nézni születve, Látni, ki hág Toronyemeletrre: Így szőre a világ!

Időz a messzeségben, S a közelben időz A csillag, a hold az égen, Az erdő meg az őz.

A látást felébresztik: Mind-mind örök a dísz, És ahogy nekem tetszik, Tetszem magamnak is.

Te boldog tekintet! Ha ború, ha derű, Amit valaha láttál; Szép volt, gyönyörű.

dó és erősödő német nacionalizmus, amelynek veszélyeit szinte mindenkinél előbb meglátta Goethe. Ez embert nemcsak a Sátán, hanem a technika végtelen lehetőségei is megkísértették. A lipcsei Auerbach-pinceben az ördög vet egy mély pillantást a természetbe, és szemfényvesztése nem marad következmények nélkül. Faust a tengertől elhódított földdarabra úgy építtetget, hogy Mephisztóheless megöletti a két vendégüljáró jámbor öreget, az antikvitásból ismert Philemont és Bauciszt. De ő fogalmaz meg egy nézőkhöz intézett bölcselmet is: *„A végén mindig olyan kreatúrát Parancsolgat nekünk, akit mi készítettünk.”*

Talán az idézetekből kitetszett Márton László bátor magyarítása, az, hogy nem antikváriusi fordítással szolgált, hanem XXI. századival, és Goetheben igyekezett a szin-padi szerzőt is megszólaltatni. Minden eddigi magyar Faust-fordításnál (talán nem minde-nütt költőibb, de) korszerűbb az ő felfogása, Goetheben teljes joggal kortárs szerzőt érzékeltve. Abban is, ahogy (idéztem) Lykaeus szól utószóval a német szövegre hagyatkozva, a dal utolsó sora: *Es war doch so schön. Még-is oly szép volt.* Ez a világirodalom bizonyára leghangyosabb és legfontosabb „mégis”-e. Mindennek ellenére: hogy a vég sosem vidám, hogy a cél sosem érhető el, hogy a szándék olykor hitelesebb tudat, mint az eredmény. Mégis! S a fordító munkája sem kivétel ez alól. Köszönet érte, hogy Márton László elvállalta. Van új, szép, olvasható Faustunk...

Johann Wolfgang Goethe: Faust. Fordította és magyarázatokkal ellátta Márton László. Kalligram, [Budapest], 2015, ISBN 978-615-5603-17-4, 714 lap, 4990,- Ft.

Botz Domonkos

Nárcisz

Víztiükör fölé hajlik, nézi önmagát. Tinketében folyamok fodrozódnak, és kecsesen ring a nád.

Vidd hát

Ég alatt hálók, hátizsak a vánkosom, évekkel teli. Még alszom, vidd mindenem. Még van időd reggelig.

VASS ESZTER

Vermuth Attila

Megkötve

Ha lehullt egy levél visszarakasztottam így megmarad minden ragasztottan törések vonala rácsozo véreerek szilárdan tündököl mozdulni nem lehet

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

a több alkalommal kitüntetett Diós Magda humorának szülőttei, aki bár kezdetben reklámgrafikusként tevékenykedett, 1995-től megszűnéséig a jól ismert és közkedvelt Ludas Matyi munkatársa volt. Az Egerben élő és alkotó karikaturista rajzai a híres „Punch” angol szatirikus hetilap olvasóit is gyakran szórakoztatják. Diós Magda az általános iskolások 10 kötelező olvasmányát gyermekkártya formájában dolgozta fel, de illusztrált már számtalan mesekönyvet, irodalmi kiadványt és több helyi lapot is. A XI. Magyar Karikatúra Művészeti Festival III. díja óta alkotásai rendszeresen szerepelnek hazai és nemzetközi kiállításokon.

KASTÉLYMUSTRA

A *Wien Tourismus* rövid időn belül a második ajándékkötettel lepett meg. Az 1865-2015. 150 Jahre Wiener Ringstrasse után, melyről a Bécsi Napló 2015. november-decemberi számában olvashattak, a közelmúltban látványos és tartalmas „útikalauz” érkezett Bécsből. Az *Auf den Spuren von Prunk&Pomp – Unterwegs zu den schönsten Schlössern in und um Wien* már nem az első könyve Christina Rademachernek, a korábbi albumait jellemző – tartalmi és esztétikai – igényesség e köteten is érezhető. Nemcsak a leírások, hanem a saját készítésű fotók is Christina Rademacher kiváló ízléséről tanúskodnak. Az pedig különösen elismerésre méltó tudomány-művészet, úgy vezetni az olvasót nagy múltú és kevésbé ódon paloták falai között, hogy nem fásulunk bele az unalmas adatáradatba, éppen ellenkezőleg: minden bizonnyal csak kevesen fogják megállni, hogy ne keressék fel egyik-másik színteret. És már idegenvezetőre sem lesz szükség...

Hogy Bécs gyönyörű város – köztudott. Azonban meglepő lehet – vagy talán kevésbé él a köztudatban –, hogy külső kerületei és környéke is pompázatos épületeket és szemet-lelket gyönyörködtető természeti csodákat rejtene. Nem is hinnénk, hogy sokszor az egy-egy kastélyhoz vezető út legalább olyan izgalmas, mint maga az úti cél. Kiváló példa erre a Pilgramgassetól a Belvedere Palotáig vezető, mesékkel, mondákkal, mítoszokkal, hiedelmekkel, szimbólumokkal, intrikákkal, drámákkal kikövezett út vagy a Heiligenstadtban megbúvó Setagaya-park, mely egy csodás japán meditációs „oázis”. A kastélyok sokféle hangulatot árasztanak attól függően, mikor-milyen céllal építették őket, illetve hogyan alakult sorsuk. Mászt érzünk egy épületben, mely a közelmúltban bőrtön volt, mint a Hofmannstahl kastélyban, ahol a híres író családja egykori „virtsaftjainak” emlékei a mai napig idézik a múltat – így például a Hofmannstahl gyerekek keze nyomát csodás bútorokon különböző tinta-foltok és karcolások formájában. És az sem mindennapos történet, hol aludt Napóleon állítólag egyfolytában 36 órát – egy híres csata után. Az is előfordult persze, hogy egy kastély teljesen eltűnt a föld színéről – például a háború alatt bombatámadás következtében –, és napjainkban – szerencsés esetben – templom áll a helyén. Számunkra különösen jelentős a magyar történelemben is ismert Eckartsau, ahol IV. Károly lemondott. Christina Rademacher kiváló kísérőnk – és remek mesélő. Figyelme mindenre kiterjed az általa kínált 14 túrán. Így arra is van gondja, hol pihenhetünk meg két látnivaló között – amire szükség is lesz, hiszen e túrák többsége igen megerőltető, van, amelyik több mint 40 km-t ölel fel. Hangulatosaabbnál hangulatosaabb kávéházakat, éttermeket, kiskocsmákat, „Gasthofokat”, „Heurigékat”, „Stüberleket”, „Ristorantékat” ajánl, vagy akár „Teichbuffet”-t és a Wilhelminenstrasse híres Villa Auroráját, miközben az utunkba eső fontosabb nevezetességekről sem feledkezik meg

néhány szót szólni. Örömmel fedeztem fel a kínálatban a Gersthofer Strasse 140 szám alatt található magyar éttermet, a Piroschkát... Hogy is hívhatnák másképp...?! Nincs Bécs Piroschka nélkül! Persze csakis sch-val...

Klasszikus ismertetés helyett ezúttal virtuális sétákra invitálom Önöket – fejtörő formájában –, a legismertebb kastélyok helyett, mint például Schönbrunn vagy a Belvedere olyan kincseket ajánlva figyelmükbe, melyek felkeresése a valódi felfedezés örömét kínálja. A megfjtés Önökre vár!

1. Erre a kastélyra könnyen rátalálhatnak, mivel Bécs egyetlen „Wasserschloss”-a, mely arról is híres, hogy 1896-ban vadászházában született a neves író, Heimito von Doderer. Doderer apját bízták meg ugyanis a közeli Wien-folyó szabályozásával is, ezért bérelte a kastély vadászházát. A kastélyt – korábbi uráról – Hadersdorf kastélyként is ismerik. Az itteni temető – a nagyhírű törökverő művészi kivitelezésű szarkofágjával – legalább olyan híres – ha nem híresebb –, mint maga a kastély. Egykoron e síremlék egy kellemes hangulatú, korabeli ízlés szerint kialakított és gondozott kert ékessége volt, ma erdő öleli körül. Az 1960-as években az épületet renoválták, és luxusszállóvá alakították. Vendégei között találjuk például a neves színészt, Curd Jürgent is.

2. E villa története pont olyan zivataros, mint amilyen a 20. század volt. Bécs 14. kerületében, Hütteldorfban járunk, egy olyan, a biedermeier kései korszakában épült villában, ahol a Habsburg-éra igen sajátos formában élt tovább. A villát ugyanis egykori úrnője, Rudolf trónörökös lánya, Elisabeth Marie és az ő különös házasságai teszik egyedivé. A hercegnő már az első férjét, Otto Fürst Windischgräetzet is nagyapja, Ferenc József akaratára ellenére választotta. E házasságot azonban konfliktusok terheltek – egyebek mellett a férj hűtlensége –, melynek következtében Elisabeth élete a Habsburg ösöket minden bizonnyal holtukban is megbotránkoztató fordulatot vett. 1948-ban hozzámént ugyanis Leopold Petznekhez, akitől igen távol állt a monarchikus meggyőződés – lévén elkötelezett szociáldemokrata. Hogy Petznek világneze te feleségére is hatott, azt bizonyítja a „Vörös Hercegnő” titulus is, mellyel Rudolf lányát illették. Az 1963-ban elhunyt Elisabeth síremléke sem „hercegnői” – sőt szerényebb már nem is lehetne. Kívánsága szerint a villától csupán néhány száz méterre, a hütteldorfi temetőben, családja – férje és két fia – mellett helyezték végső nyugalomra. A síremléken sem név, sem dátum nem olvasható, csupán egy kökereszt, hangabokor, mécsesek, virágtartó emléketnek a „Vörös Hercegnőre” – Rudolf trónörökös lányára... Míg születésekor, 1883-ban, Monarchia-szerte katonai parádé kíséretében, ágyútűzzel ünnepelték világra jöttét, addig földi létből való távozása csendesebb már nem is lehetett volna. A két Elisabeth – Rudolf lánya, a magyarok által szere-

tettel „Erzsikének” nevezett hercegnő, és a népszerű, sokak által istenített Sisi – ennél különbözőbb már nem is lehetett volna. Bár lázadó természetük mindkettejük sorsát befolyásolta...

3. Ha már Sisit említettük, emlékezzünk meg egy csodálatos parkban tündöklő villájáról is. E sorok írójának egyik legkedvesebb itteni emléke – sok évvel ezelőtt, 1998-ban – az volt, amikor a vadasparkon átvezető úton egy magyar csacsi vontatta szekéren utazhatott... Vagy inkább zötykölődhetett...

A villa annak is ékes bizonyítéka, miként próbálta meg Ferenc József minden eszközzel – nagyvonalú gesztussal – „imádott” Sisijét Bécsben tartani. Azonban még Titániának és Pucknak sem sikerült a császárnét hosszabb időre „idekötni”. Az álmok kastélyának is nevezett villa ugyanis Ferenc József legnemesebb szándéka ellenére is „nyomasztóan szép” volt – amint azt Sisi kedvenc lánya, Mária Valéria Naplójában megjegyezte. És ezen a historizmus bécsi nagymesterének, Hans Makartnak alkotásai sem enyhíthettek.

Nemcsak a kastély, de a park is varázslatos hangulatot áraszt, felidézve azt a mesebeli világot, melybe Sisi menekült. Az állatkert miatt (is) erre a túrára gyerekeket is bátran vihetünk, mindenki garantáltan megtalálja a maga szórakozását. És minden bizonnyal sokak számára vonzó lehet, hogy a villa éttermében vadhúsból készült specialitásokat is kóstolhatunk, például vaddisznó gombócot...

4. Aki ehhez a kastélyhoz látogat, azt egészen biztosan megcsapja a Bécsi Erdő szele – szebb lenne persze úgy írni, hogy megerinti a Bécsi Erdő felől fújdogáló szellő, de amint azt tapasztalhatjuk Bécs szerte, az első verzió áll közelebb a valósághoz... A kastélyból varázslatos bécsi panorámában gyönyörködhetünk, sőt, egyesek szerint a legszebben... E helyen korábban Gallitzin herceg nyári „kastélyocskája” állt, jelenleg előkelő hotel – gyönyörű környezetben. A kastély díszterme egykori úrnője, Wilhelmine hercegnő nevét viseli. Az 1820-ban született Wilhelmine nagy tiszteletnek örvendett Bécsben, a szegények jótévőjét a „Wilhelminenberg-angyalaként” is emlegették. Ő teremtette meg például a Wilhelminenspital anyagi hátterét is. Mára sajnos a kastély korabeli bútorai és festményei eltűntek, csupán a könyvtár fából készült könyvvállványai és kőből megmunkált mellszobrai idézik a neoempire múltat. A kastélyban a két világháború idején hadikórházat rendeztek be, a köztes években pedig gyermekotthonnak, illetve a Wiener Sängerknabennek adott helyet. A kastélyt a botrányok sem kerülték el, a második világháború után ugyanis ismét gyermekotthonként működött, melyet jól lehet 1977-ben bezártak, de később címlaphír lett belőle: egykori lakók állítása szerint ugyanis – amit a vizsgálóbizottság is megerősített – a gyerekekkel szemben súlyos visszaélések, bántalmazások történtek a falai között. Érdemes a kastélytól csupán pár percnyi sétára található klasszicista stílusú kerektemp-

lomot, illetve fák és bokrok árnyékában megbúvó mauzóleumot is felkeresni, ahol Wilhelmine is végső nyugalomra lett.

5. Következő úti célunknak magyar vonatkozásai is vannak. II. Ottokár Přemysl a 13. században építtette a városfalakat – a magyarok elleni védelemül... Ottokár IV. Béla seregeit is legyőzte, majd a béke megpecsételéseként feleségül vette a magyar király unokáját, Kunigundát. Kunigundát a kastély első emeleti kiállításán az ide látogatók meg is csodálhatják. A keresett kastélynak Ottokár komoly szerepet szánt: egy jövőbeni nagy birodalom centrumaként szerette volna látni. Vízíója azonban nem vált valóra, hiszen ezt a szerepet Bécs kapta, ahol Ottokár a Hofburg társalapítója lett. A kastély 1621-től a magyar Pálffy család otthona volt. 1640-ben IV. Pálffy Pál az egykori várból vízikastélyt építtetett, majd 80 évvel később VIII. Pálffy Miklós „barokkosíttatta” az épületet, melyet kedvelt vadász-kastélyaként tartottak számon. Mária Terézia is vendégeskedett itt férjével, de fia, II. József is megfordult itt. Ma a kisváros golyakolóniájáról is híres.

Christina Rademacher: Auf den Spuren von Prunk&Pomp – Unterwegs zu den schönsten Schlössern in und um Wien. Pichler Verlag, Wien-Graz-Klagenfurt, 2015, 189 oldal

PALLAGI MÁRIA

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at
www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger:

Zentralverband Ungarische Vereine u.

Organisationen in Österreich.

A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Bodzsóni István (Szabadka), Borbándi Gyula † (Budapest), Czellar Judit (Genf), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), Kő András (Budapest), K.Lengyel Zsolt (München), Martos Péter (Bécs), Papp László (New York), Piri Zoltán † (Utrecht), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Szabó A. Ferenc † (Budapest), Szakály Sándor (Budapest), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Radics Éva, Rumpler Diána, Varga Sándor.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

BANKKONTÓ: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.

IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 15,- Euro, Magyarországon 3000,- Ft, Nyugat-Európában 20,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew Rekey, 3996 Oakmore Rd.

Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com

Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Konya Melinda. Boerhaaveplein 124. 2343 LX Oegstgeest, 00-31-71-5154287.

E-mail: melindakonya@hetnet.nl

Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854 – Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6,

IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro Rt. Nr.: 756987-4.

Szlovákiában: Benyák Mária, SK-821 01 Bratislava, Datelinova ul. 9, e-mail: marcsa@live.com Bankszámla: SK6709000000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Bt.

H-9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.

HONTERUS NÉGY NYELVEN

A brassói polihisztor, JOHANNES HONTERUS alakja elevenen él az erdélyi szászok, de első-sorban a brassói és szebeni közösség kulturális emlékezetében. Honterus brassói szobra, a róla elnevezett utcák, terek, iskolák az iránta kifejezett tisztelet gesztusai és egyben emlékének ébren tartó eszközei is.

A hazai szakmai köztudatban elsősorban könyvkiadóként, tankönyvek szerkesztőjeként, nyomdászként, pedagógusként, a humanista oktatás erdélyi megalapozójaként és Brassó meg a Barcaság reformátoraként élő Honterusnak az Európában talán leginkább ismert, legnagyobb forgalmú művére, a *Rudimenta Cosmographica* címűre fordították eddig talán a legkevesebb szakmai figyelmet.

A gimnáziumi oktatás számára összeállított és 1542-ben Brassóban általa kinyomtatott *Rudimenta*, mondhatni az első iskolai enciklopédia, igazi sikerkönyv volt: Európa-szerte 150 év alatt majd, száz részleges vagy teljes kiadása volt, hogy utána szinte teljesen feledésbe merüljön. Az 1542-es végső változat évtizedes munka eredménye volt: korábbi változatai, előzményei is mutatják Honterus folyamatos tájékozódását az európai tudományosságban. Honterus az 1530-as krakkói prózai, illetve 1541-ben Brassóban kiadott verses, tartalmilag bővített hexameterbe írta át a *Rudimenta* szövegét, amelyet 13 saját metszésű térképpel, három, a csillagászati fogalmak megértését segítő illusztrációval és Brassó fametszetes címerével is kiegészített.

Két intézmény nevével, a Thomas Šindilariu vezette Romániai Német Demokrata Fő-

rum brassói fiókszervezete és az Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde (Heidelberg–Szeben), valamint számos rangos szakember bevonásával jelent meg 2015-ben a *Rudimenta* hasonmás kiadása, német, román és magyar nyelvű fordítással és szintén három nyelven közölt kísérő tanulmányokkal. A kiadás munkálatait Robert Offner, Harald Roth, Thomas Šindilariu és Ulrich A. Wien irányították, a kísérő szaktanulmányokat Ulrich A. Wien, Török Zsolt Győző, Robert Offner és Heinz Heltmann írták, ezeket Szegedi Edit, Balogh F. András, Papp Éva-Mária, Magyar László András és Robert Offner fordította, a Honterus-bibliográfiát pedig Gernot Nussbächer állította össze. Irodalmi szempontból a legnagyobb teljesítménye e kötetnek természetesen maga a 1366 hexameterben írt latin szöveg német, román és magyar fordítása. Ennek a szövegnek mindeddig nem volt teljes német vagy magyar nyelvű kiadása, román fordítását 1988-ból ismerjük. Az első teljes magyar fordítást itt olvashatjuk, Magyar László András átültetésében. A szöveg fordításait szaktanulmányok vezetik be.

Honterus első három könyvében a földrajzi ismereteket, az európai régiókat és az Európán túli világot térképmellékletekkel szemlélteti. Az iskolai oktatásban a szemléltetésnek ez a módja egészen új, Honterus pedagógiai érzékét bizonyítja. Honterus térképei tulajdonképpen az első világatlasznak tekinthetők. Nem csupán a teljes latin szöveget, hanem a térképeket, és természetesen a könyvhöz kapcsolódó három illusztrációt,

valamint a kötetzáró Brassó-címert is – igen jó minőségben – reprodukálta a hasonmás kiadás.

A *Rudimenta* negyedik könyve a csillagászati és földrajzi ismereteken túli mindentudás gyűjteménye. Az embert körülvevő világban, az emberi kapcsolatokban való eligazodást a tisztségek, a rangok, a hivatalok, foglalkozások, a rokonsági kapcsolatok megnevezéseinek beépítésével segíti. A háztartási eszközök, a lakás legfontosabb tárgyai, a szárazföldi és vízi járművek, az élelmiszerek és italok nevei kerülnek felsorolásra, végül pedig az ember betegségei közül sorol fel 131 különféle kórt. A mű német, román és magyar fordításai saját jegyzetanyaggal ellátott hexameterekben adják vissza a latin eredetét. A fordításoknak talán legizgalmasabb részei ezek.

Meggyőződésünk, hogy ez a rendkívüli vállalkozás feltétlenül hozzájárul az erdélyi humanizmus és a korai reformáció szélesebb körökben való megismertetéséhez, és fontos kiadványa lesz az erdélyi történelem külföldi megismertetésének. Az is egészen egyedülálló, hogy kivitelezéséhez négy ország – Románia, Németország, Magyarország és Ausztria – intézményeit sikerült mozgósítani, munkájukat harmonikusan koordinálni.

Johannes Honterus: Rudimenta Cosmographica. Grundzüge der Weltbeschreibung. Corona/Kronstadt, 1542.

Ins Deutsche, Rumänische und Ungarische übersetzt und kommentierte Faksimile-Ausgabe. Hermannstadt-Bonn, Schiller Verlag, 2015, 366 old.

LUFFY KATALIN (Kolozsvár)